

STRAFFELOVEN § 132 a

Innholdet i begrepet "trusler".

Kandidatnr: 226

Veileder: Ståle Eskeland

Leveringsfrist: 25. november 2004

Til sammen 17.943 ord

24.11.2004

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>OVERSIKT OVER EMNET</u>	1
1.1	STRAFFELOVEN § 132A	1
1.2	PROBLEMSTILLING	2
1.3	RETTSKILDEBRUK	3
1.4	BEGREPSAVKLARING	5
1.5	AVGRENSNING	6
1.6	DEN VIDERE FREMSTILLINGEN	8
<u>2</u>	<u>”TRUSLER”</u>	9
2.1	HVA ER TRUSLER?	9
2.2	HANDLINGENS FORM	11
2.3	FØLGENS ART	15
2.3.1	PROBLEMSTILLING	15
2.3.2	FØLGENE FOR RETTSSAMFUNNET	17
2.3.3	FØLGENE FOR VITNET	21
2.4	NÆRHET I TID MELLOM TRUSSELEN OG FØLGEN.	30
2.5	OPPSUMMERING	33
<u>3</u>	<u>”EGNET TIL”</u>	34
3.1	PROBLEMSTILLING	34
3.2	KRAV TIL FAKTISK VIRKNING?	34
3.3	VURDERINGSNORM	38
3.4	SKYLDKRAV	41
3.5	BETYDNINGEN AV HVEM TRUSLENE FREMSETTES OVERFOR.....	43
3.6	BETYDNINGEN AV HVEM SOM ER OFFER FOR TRUSLENE	45

<u>4</u>	<u>”RETTSSTRIDIG”</u>	<u>47</u>
4.1	BEGREPETS BETYDNING	47
4.2	TRUSLER OM RETTSSTRIDIG ATFERD	49
4.3	TRUSLER OM HANDLINGER SOM I SEG SELV KAN VÆRE LOVLIGE	52
4.4	UTILBØRLIGHETS VURDERINGEN	54
<u>5</u>	<u>AVSLUTNING</u>	<u>58</u>
<u>6</u>	<u>KILDER</u>	<u>60</u>

1 Oversikt over emnet

1.1 Straffeloven § 132a¹

Vitnebeskyttelse er et tema som i de senere år har fått bred internasjonal oppmerksomhet. Særlig har fremveksten av ulike former for organisert kriminalitet² ført til at trusler for å skremme utenforstående ikke er noe sjeldent fenomen i straffesaker.

Straffansvar etter strl.³ § 132a er et av de tiltakene som er satt i verk for å styrke vernet for aktørene i rettsvesenet. Straffebudet retter seg mot den som ved vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig atferd overfor en aktør i rettsvesenet eller noen av hans nærmeste, opptre slik at det er egnet til å påvirke aktøren til å foreta eller unnlate en handling, et arbeid eller en tjeneste i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak. Bestemmelsen rammer også represaliehandlinger.⁴

¹ Bestemmelsen ble tilføyd ved lov 28. juli 2000 nr. 73.

² Kjennetegnes ved at personer har organisert seg i gjenger hvor mye av aktiviteten er knyttet til kriminelle handlinger, jfr. NOU 1997:15 s. 23 flg.

³ I den videre fremstillingen har jeg utelatt uttrykkelig henvisning til straffeloven foran hver paragraf. Dersom det ikke står noen henvisning foran straffebudet, betyr det derfor at jeg henviser til straffeloven. I de tilfellene jeg behandler straffebud utenfor straffeloven, vil det derimot stå henvisning til vedkommende lov.

⁴ Siden jeg skal behandle begrepet "trusler", er det påvirkningsalternativet som er mest praktisk. Ved trusler er nettopp formålet å påvirke en fremtidig handling. Jeg vil derfor ikke konkret omtale de tilfeller hvor gjerningspersonen rettsstridig *gjengjelder* handlinger en slik aktør har gjort. Det kan imidlertid tenkes tilfeller der trusler fremsettes for å gjengjelde en politiforklaring vitnet har gitt, samtidig som den også er egnet til å påvirke den forklaring han senere skal avgi i retten, jfr. f.eks Rt. 2003 s. 272 og Rt. 2003 s. 275.

1.2 Problemstilling

Selv om de fleste trusler er ubehagelige, er det ikke gitt at alle typer trusler bør være straffbare forhold. Det sentrale i denne oppgaven er å ta stilling til når en handling eller uttalelse er av en slik karakter at den faller inn under begrepet ”trusler” i § 132a.

Det er ikke mulig å foreta inngående vurderinger av alle tenkelige tilfeller av handlinger foretatt for å påvirke rettsvesenets aktører. Siden trusler spenner over et vidt spekter både artsmessig og med hensyn til alvorlighetsgrad er det umulig å avgjøre generelt hvilke som er straffbare etter § 132a, og hvilke som ikke er det.

Fremstillingen vil først og fremst ta sikte på å vise hvordan man resonnerer for å ta stilling til når en atferd faller innenfor trusselbegrepet i straffebudet. I det følgende er det derfor særlig de momenter som kan ha betydning for om truslene skal være straffbare etter § 132a som skal drøftes.

Som jeg senere vil komme tilbake til, faller ikke enhver truende atferd innenfor anvendelsesområdet til trusselbegrepet i § 132a. Bl.a. må det dreie seg om en atferd av en viss styrke eller alvorlighetsgrad for at den skal rammes. Det er imidlertid ikke alltid gitt hva som skal til for at en atferd skal kunne karakteriseres som mer alvorlig en atferd som ikke bør rammes av straffebudet. I den videre analysen vil jeg særlig omtale momenter som kan ha betydning for handlingens alvorlighetsgrad⁵, og derfor også om handlingen faller inn under § 132a.

⁵ Bl.a. følgens art, risikoen for realisasjon og måten trusselen blir fremsatt på.

1.3 Rettskildebruk

I oppgaven har jeg forsøkt å redegjøre for innholdet i trusselbegrepet i § 132a gjennom bruk av de alminnelige rettskildeprinsippene.⁶ Lovteksten er utgangspunktet for fremstillingen av gjeldende rett. Hvordan trusselbegrepet i lovbestemmelsen skal forstås, vil skje i overensstemmelse med alminnelig rettskildelære om lovtolkning.⁷

Ved tolkning av lovtekst tar man utgangspunkt i den alminnelige språklige forståelsen av ordlyden.⁸ Selve trusselbegrepet er vagt og upresist, og dermed lite egnet til å gi presise signaler om hvilke situasjoner lovgiver har hatt i tankene ved utformingen av lovbestemmelsen. Utover de klare trusseltilfellene, d.v.s. drapstrusler og andre alvorlige trusler er det usikkert hvilke tilfeller som rammes av ordlyden.

Høyesterett oppstiller regler og retningslinjer for hva som er akseptabelt eller ikke. Det kan derfor være grunn til å undersøke om domstolen har tatt stilling til rekkevidden av trusselbegrepet, og hva som eventuelt kan utledes fra dennes rettsavgjørelser. Hvis Høyesterett har tatt stilling til hva en regel går ut på, er avgjørelsen i det den treffes uttrykk for gjeldende rett.⁹ Generelt kan derfor uttalelser fra Høyesterett sies å være tungtveiende.

Det foreligger svært få rettslige avgjørelser som konkret uttaler hva som skal til for at en handling eller uttalelse skal omfattes av begrepet ”trusler”. De straffesakene som har vært behandlet i tilknytning til § 132a, har hovedsakelig omhandlet straffeutmåling, og ikke selve lovanvendelsen. De fleste sakene har dreid seg om drapstrusler.¹⁰ Det er sjelden Høyesterett i disse sakene har kommet med uttalelser som har betydning for

⁶ Eckhoff s. 19. Drøftelsene vil bygge på en gjennomgang av de enkelte rettskildefaktorene og hva man kan slutte av dem. Ved til slutt å avveie disse momentene mot hverandre, er formålet å komme frem til en nærmere presisering av innholdet i begrepet ”trusler”. (Prinsippene om relevans, slutning og vekt).

⁷ Eckhoff s. 39 flg.

⁸ Andenæs (1997) s. 105, Eckhoff s. 39 og Eskeland s. 64.

⁹ Som Eckhoff skrev ”Ingen annen rettskildefaktor har så stor vekt som en høyesterettsdom når den direkte angår et tolknings spørsmål”, jfr. Eckhoff s. 161. Se også Eskeland s. 121, som hevder at hvis Høyesterett har tatt stilling til et rettsspørsmål, ”er det som oftest uttrykk for gjeldende rett”.

¹⁰ F.eks. Rt. 2003 s. 275, Rt. 2003 s. 871 og Rt. 2003 s. 1163.

tolkningen av selve trusselbegrepet. Når det gjelder rekkevidden av begrepet må man derfor i stor grad bygge på slutninger fra andre rettskildefaktorer.

Generelt er forarbeider en rettskildefaktor av stor vekt.¹¹ Forarbeidene til § 132a er forholdsvis nye, men til dels ufullstendige.¹² Først og fremst konsentrerer de seg om andre former for vitnebeskyttelse, særlig adgangen til anonym vitneførsel. Når det gjelder forståelsen av § 132a, er de derimot spinkle. Ut fra forarbeidenes omtale av bestemmelsens formål og bakgrunn kan det likevel utledes visse argumenter fra denne rettskildefaktoren som har betydning for problemstillingen.

Det kun er mulig å utlede slutninger fra de forannevnte rettskildefaktorene et stykke på vei når man skal ta stilling til innholdet i trusselbegrepet i § 132a. Reelle hensyn vil derfor ha en sentral plass i denne fremstillingen. Reelle hensyn kan karakteriseres som verdier det kan eller skal legges vekt på for å komme frem til et godt tolkningsresultat.¹³ Andenæs uttaler at dersom dommeren er i tvil om rettsanvendelsen, er utgangspunktet at han skal velge den løsning som han finner alt i alt har de beste grunner for seg.¹⁴ I utgangspunktet står man ikke fritt ved valg av hvilke verdier man skal legge vekt på. Når det fremsettes ulike hensyn for og imot et tolkningsresultat kan argumentasjonen få preg av personlig synsing. For å unngå dette anvender jeg først og fremst reelle hensyn som anføres i teorien¹⁵ og vektlegger dem i den grad de fremstår som gode argumenter ved tolkningen av trusselbegrepets anvendelsesområde.¹⁶ De reelle hensynene som gjøre seg gjeldende i dette tilfellet er særlig hensynet til straffverdighet og allmennprevensjon.

Avgjørelsen av om en atferd rammes av § 132a, eller ikke, er først og fremst et

¹¹ Om lovforarbeider som rettskildefaktor, se Røstad s. 89 flg., Eskeland s. 118 flg.

¹² Ot.prp. nr. 40 (1999-2000), Innst. O. nr. 78 (1999-2000) og Besl. O. (1999-2000).

¹³ Eskeland s. 125.

¹⁴ Andenæs (1997) s. 107. Tvil om rettsspørsmål må ikke forveksles med tvil om faktum, hvor tvilen skal komme den tiltalte til gode ("in dubio pro reo").

¹⁵ Se særlig Eskeland s. 126 flg.

¹⁶ Det er likevel ikke til å unngå at vurderingene i mange tilfeller vil være uttrykk for mine personlige synspunkter.

verdispørsmål, basert på en skjønnsmessig helhetsvurdering. Vurderingene i denne oppgaven kan derfor ikke alltid sies å være uttrykk for gjeldende rett, men kan anses som anbefalinger til rettsanvendere som skal ta stilling til innholdet i trusselbegrepet i § 132a.

Utgangspunktet er at alle straffebud skal tolkes for seg. Likevel kan det noen ganger være hensiktsmessig å se straffebudet i sammenheng med andre straffebud, særlig der terminologien er den samme. Enkelte av drøftelsene er derfor knyttet opp mot rettspraksis og juridisk litteratur i forhold til andre straffebud som omhandler trusler.¹⁷

Det finnes ikke juridisk teori som direkte omhandler trusselbegrepet i § 132a. Juridisk teori har likevel hatt betydning ved analysen av de øvrige rettskildefaktorene, og for tolkningen av andre bestemmelser som rammer tilsvarende handlinger som § 132a.

1.4 Begrepsavklaring

Begrepet ”trusler” kan brukes i to ulike betydninger. For det første kan det brukes i en vid betydning, om trusler generelt. Under denne kategorien faller alle typer handlinger som har karakter av å være trusler. For det andre kan man legge en snevrere forståelse av trusselbegrepet til grunn, for dermed å omtale handlinger som faller innenfor i § 132a. Som tidligere nevnt er det ikke alle trusler som faller innenfor anvendelsesområdet til § 132a. Det kan derfor foreligge en trussel, selv om den ikke rammes av bestemmelsen.

I denne oppgaven brukes begrepet trusler både om de situasjoner hvor det foreligger trusler generelt sett, og når det er snakk om atferd eller handlinger som faller inn under trusselbegrepet i § 132a. Det vil som regel fremgå av sammenhengen i hvilken

¹⁷ §§ 128, 222 og 227.

betydning begrepet er brukt. I enkelte tilfeller har jeg likevel valgt å bruke begrepene ”atferd”, ”handling” eller ”uttalelse” når jeg omtaler trusler i § 132a`s forstand.

1.5 Avgrensning

Oppgavens omfang har gjort det nødvendig å foreta visse avgrensninger.

Straffansvar etter § 132a er bare et av de mange tiltakene myndighetene har satt i verk for å bekjempe trusler mot aktørene i straffesaker. De øvrige praktiske og rettslige tiltakene vil ikke bli behandlet i denne fremstillingen.¹⁸

Jeg har kun valgt å behandle straffesaker i denne fremstillingen, selv om også trusler i sivile saker er omfattet av § 132a. Trusler med den hensikt å påvirke saksforløpet forekommer for det meste i straffesaker¹⁹ og innføringen av bestemmelsen var motivert av behovet for vern i forhold til slike saker.²⁰ Tolkningen vil imidlertid bli den samme for begge sakstyper.

Generelt retter straffebudet seg mot alle aktørene i straffesaker. Bestemmelsen var særlig motivert av behovet for beskyttelse av vitnebeviset. Det er derfor først og fremst det å gi vitnene i straffesaker et bedre vern som var bakgrunnen for innføringen av straffebudet.²¹ Hovedsakelig vil drøftelsen i denne oppgaven være knyttet til situasjoner

¹⁸ Politidirektoratet har utarbeidet ”Nasjonale retningslinjer for vitnebeskyttelse”, som gir politiet mulighet til å iverksette praktiske tiltak som bl.a. voldsalarm, identitetsbytte (politiloven § 14), skjerming i private og offentlige registre, vakt hold og nytt bosted. I tillegg er det foretatt en rekke rettslige endringer, bl.a. i straffeprosesslovens regler om dokumentinnsyn og bevisførsel, jfr. §§ 242, 130a, 234a.

¹⁹ Innst. O. nr. 78 s. 12.

²⁰ Ot.prp. nr. 40 s. 76.

²¹ Ot.prp. nr. 40 s. 76.

hvor vitner er truet,²² selv om straffebudet ikke er begrenset til kun å verne om disse. Selv om jeg i oppgaven vil omtale vitner, er det likevel naturlig at drøftelsene vil bli den samme når det gjelder andre av rettsvesenets aktører.²³

Lovteksten i § 132a nevner fire ulike handlingsalternativer en gjerningsmann kan benytte seg av for å påvirke en aktør i rettsvesenet; ”vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig atferd”. I praksis er det særlig trusler som har dominert. Jeg vil derfor ta for meg innholdet i dette begrepet. Begrepene ”vold” og ”skadeverk” vil ikke bli behandlet.²⁴ Alternativet ”annen rettsstridig atferd” vil kun bli behandlet helt overfladisk, da det i visse tilfeller har et felles grenseområde med begrepet ”trusler”.

Dersom det er på det rene at det foreligger en trussel, er ikke det en tilstrekkelig forutsetning for å ilegge straff. Også de andre vilkårene i straffebudet må være oppfylt for å straffe den tiltalte.²⁵ Tilleggsvilkårene ”egnet til” og ”rettsstridig” vil bli gjennomgått, da disse har betydningen for tolkningen av innholdet i trusselbegrepet i § 132a.

For å ilegge straff må de fire straffbarhetsvilkårene være oppfylt²⁶. Jeg vil i denne oppgaven avstå fra konkret å behandle alle disse. Heller ikke strafferammene i tilknytning til bestemmelsen vil bli gjennomgått.

²² I rettspraksis har det vist seg at det er vitner og medsiktete i straffesaker som har vært mest utsatt, men også profesjonelle aktører har blitt rammet (se bl.a. Rt. 2003 s. 1800, Matningsdaldommen).

²³ Når det gjelder hvem som er ”rettsvesenets aktører”, se § 132a.2.ledd, bl.a. polititjenestemenn, dommere, jurymedlem og sakkyndige. Bestemmelsen beskytter også aktørens nærmeste, se § 132a.1.ledd og § 5.

²⁴ Det vil likevel bli gitt eksempler i oppgaven hvor det fremsettes trusler om vold eller hvor trusselen fremsettes ved hjelp av vold, slik at denne grensdragningen mellom disse vilkårene ikke alltid er nøyaktig.

²⁵ En grovoversikt over § 132a er gitt i tre tidligere spesialoppgaver; Murstad, Steensen og Jensen.

²⁶ Andenæs (1997) s. 95-295, Slettan/Øie s. 100-239

De prosessuelle virkninger²⁷ som følger av § 132a, slik som bl.a. ankebehandling med lagrette²⁸, pågripelse og fengsling etter strpl. § 172, statsadvokataktorer²⁹ og anledningen til å benytte ekstraordinære etterforskningsmetoder³⁰, vil heller ikke bli behandlet da de er lite relevant for oppgavens tema.

Hvorvidt § 132a kan anvendes i konkurrens med andre bestemmelser i straffeloven, har jeg p.g.a. plasshensyn ikke kunnet drøfte i oppgaven.³¹

1.6 Den videre fremstillingen

Det er innhold i trusselbegrepet i § 132a som vil bli analysert i denne fremstillingen. For å avgjøre hvilke handlinger og uttalelser som rammes kan det som nevnt være nødvendig å tolke begrepet i sammenheng med enkelte av de øvrige vilkårene i straffebudene.

Oppgaven består av en tredeling. Først vurderer jeg hva som kan utledes fra begrepet ”trusler”. Deretter behandles tilleggsvilkårene i lovteksten, først ”egnet til”-kriteriet og deretter vilkåret om ”rettsstrid”. De momentene som drøftes i oppgaven er ofte relevante for flere problemstillinger. Det er derfor ikke til å unngå at det foretas en viss dobbeltbehandling. Jeg har likevel prøvd å unngå dette ved å drøfte momentet der hvor

²⁷ Den alminnelige øvre strafferammen for forbrytelser mot § 132a er 5 år, jfr. 4.ledd. 1.pkt. Etter bestemmelsens 4.ledd. 2.pkt. forhøyes denne til 10 år dersom det foreligger ”særdeles skjerpene omstendigheter”. I forhold til straffeprosesslovens kompetanseregler er det lagt til grunn at det er den forhøyede strafferammen som anvendes, selv om påtalemyndigheten i den konkrete sak ikke påstår at særdeles skjerpene omstendigheter foreligger, jfr. Rt. 1997 s. 1839, Rt. 2003 s. 1494. Det samme er også uttalt i forarbeidene til straffeloven § 132a, jfr. Ot.prp. nr. 40 s. 108.

²⁸ Strpl. § 352.

²⁹ Strpl. § 66.

³⁰ Disse er både lovregulert (bl.a. strpl. kap. 16a og § 145a) og ikke-lovregulert (spaning, infiltrasjon, kontrollerte leveranser og provokasjonslignende tiltak). For mer, se Ot.prp. nr. 64 (1998-1999).

³¹ Se tidligere nevnte spesialoppgaver for mer om dette (fotnote 25).

det etter min mening er mest hensiktsmessig, og har forsøkt å henvise innad i oppgaven der momentet kan ha betydning for flere problemstillinger.

2 "Trusler"

2.1 Hva er trusler?

For at atferden skal rammes av trusselbegrepet i § 132a, er det en forutsetning at det nettopp foreligger en trussel. Man må derfor ta stilling til hva slags atferd som kan kalles en trussel (trusselbegrepet i vid forstand).

Når man skal ta stilling til hva slags type atferd som rammes, må man ta utgangspunkt i den alminnelige språklige forståelsen av begrepet "trusler".³² På samme måte som Eskeland, bruker jeg uttrykket "ordlyd" når det er denne språklige forståelsen jeg sikter til.³³

Det finnes ingen rettslig definisjon av begrepet "trusler" verken i lovgivningen, forarbeider eller i rettspraksis. Man kan likevel få en viss antydning om hva som ligger i begrepet ved å se hen til hvordan trusselbegrepet er definert rent språklig i juridisk teori. I strafferettslig teori brukes uttrykket som oftest uten noe presist innhold. Det finnes likevel enkelte eksempler på at begrepet har vært forsøkt definert. Et eksempel er at

³² Andenæs (1997) s. 105 og Eckhoff s. 39.

³³ Eskeland s. 64.

med trusler forstås ”uttalelser, tegn eller signaler som indikerer at en skadepåføring er en nærliggende mulighet, og som offeret tror eller frykter vil bli iverksatt på et senere tidspunkt”.³⁴

Urbye uttaler i forbindelse med straffeloven § 222 at å true vil si ”at indgyte ham frykt for, at man vil gjøre noget, som direkte eller indirekte vil volde ham skade, fortrød eller ubehag”.³⁵ På den måten kan trusler anvendes som er maktmiddel for å få noen til å gjøre noe de ellers ikke ville ha gjort.

Ut fra disse definisjonene kan det hevdes at handlingen eller uttalelsen må innebære en *risiko om en nærliggende skadefølge* for at den etter språklig forståelse skal kalles en trussel. En slik definisjon vil omfatte handlinger som er svært ulike i art og alvorlighetsgrad. I den videre fremstillingen vil jeg ta utgangspunkt i denne definisjonen når jeg skal presisere innholdet i trusselbegrepet i § 132a.

Vi kan tenke oss en linje hvor vi på den ene side finner handlinger som ikke kan karakteriseres som trusler, og på den annen side trusler som befinner seg i kjerneområdet for ordlyden. Mellom disse ytterpunktene vil det befinne seg handlinger og uttalelser av svært ulik karakter. Når vi beveger oss fra de klare tilfellene og utover mot periferien, skjer det gjennom gradvise overganger. Det er umulig å si konkret hvor på denne linjen grensen går for ordenes språklige betydningsinnhold. En rekke trusseltilfeller befinner seg derfor i en gråsoner hvor det ikke er mulig å fastsette skarpe grenser etter en språklig forståelse. Begrepet har derfor ikke noe klart avgrenset anvendelsesområde etter sin ordlyd.

I kjerneområdet ligger de typer trusler som de fleste vil være enig om faller inn under begrepet ”trusler” i § 132a. For eksempel vil de fleste mennesker være enig om at uttalelsen ”Vitner du mot meg, skal jeg drepe deg” er en trussel i § 132a’s forstand.

³⁴ Hammerlin/Kristoffersen s. 34.

³⁵ Urbye s. 203.

Drapstrusler faller derfor klart innenfor den språklige forståelsen av trusler.³⁶ Når det gjelder hvilke andre typer trusler som faller inn under bestemmelsens kjerneområde rent språklig, er det grunn til å anta at trusler om vold og skadeverk rammes.³⁷ Etter den alminnelige språklige forståelsen kan man konkludere med at atferd som indikerer en risiko om en alvorlig skadefølge klart faller innenfor ordlyden. Når det gjelder hvilke krav som skal stilles til trusselens alvorlighet og risikoens styrke, kan vi imidlertid ikke utlede slutninger fra ordlyden.

På samme måte som vi sikkert kan si at visse typer trusler faller innenfor lovens ordlyd, er vi i andre tilfeller sikker på når ordet ikke passer på handlingen. Vi føler oss ganske sikre på at uttalelser av typen ”Det hadde vært fint om du ikke fortalte om mitt forhold til saken”, ikke er en trussel etter vanlig norsk språkbruk.³⁸

I andre tilfeller kan det som nevnt være mer usikkert om handlingen er av en slik art at den kan kalles en trussel. F.eks. kan det være tvilsomt om en trussel av typen: ”Det vil du nok angre på” faller innenfor en språklig forståelse. Det er her ikke mulig å trekke slutninger direkte fra lovens ordlyd (tolkning i snever forstand) når det gjelder et slikt tilfelle. Andre rettskildefaktorer og de omstendigheter trusselen er fremsatt under må trekkes inn for å avgjøre om disse grensetilfellene bør falle innenfor trusselbegrepet i § 132a (tolkning i vid forstand).

2.2 Handlingens form

³⁶ Når det etter en språklig forståelse ikke er tvil om at handlingen faller innenfor ordlyden får ikke betraktninger om bestemmelsens formål liknende betydning, se Rt. 1995 s. 304 (Bellona-dommen).

³⁷ Likevel må det, som jeg vil komme tilbake til, trekkes en nedre grense, slik at ikke enhver slik trussel rammes.

³⁸ Noe annet er at det kan være omstendigheter utenfor den konkrete uttalelsen som kan tilsi at den likevel må tolkes som en trussel.

For å avgjøre om handlingen eller uttalelsen er av en slik art at den innebærer en *nærliggende risiko for skadefølge* må den trusselen som er fremsatt tolkes.

En trussel kan være fremsatt på ulike måter. For eksempel kan den være fremsatt verbalt, skriftlig eller ved en konkludent atferd (kroppsspråk). Trusselen kan derfor være fremsatt i ord og/eller handling. I praksis er det nok mest vanlig at trusselen blir fremsatt ved et direkte utsagn. En person kan f.eks. uttale til et vitne: ”Jeg skal drepe deg”. Likevel er det ikke noe krav for at noe skal karakteriseres som en trussel at det foreligger et utsagn.

Et eksempel på konkludent atferd er omtalt i en kjennelse av Agder lagmannsrett.³⁹ Situasjonen var her at samtidig som tiltalte i en rettssak så aktor, dro han sin utstrakte hånd horisontalt over egen hals, mens han lagde en hveselyd.⁴⁰ Det må være klart at trusselen i en slik handling kan tolkes dithen at den truende ønsket å drepe aktoren.

Andre eksempler på konkludent atferd er at gjerningspersonen truer med kniv, skytevåpen eller annet middel.⁴¹ Bruken av slike midler kan ha betydning for tolkningen av trusselen. Dersom gjerningspersonen truer med kniv eller skytevåpen, kan det ofte være grunn til å tolke handlingen som en drapstrussel eller trussel om fysisk vold.⁴² Videre kan verbale utsagn bli forsterket ved at gjerningspersonen også har benyttet kniv ved anledningen. Det at gjerningspersonen er i stand til å true med et slikt farlig redskap kan dessuten ”forsterke” trusselen, ved at det indikerer at han også er i stand til å

³⁹ LA-2002-00273.

⁴⁰ Denne trusselen ble senere forsterket ved at tiltalte etter fengslingsmøtet uttalte til en polititjenestemann: ”Jeg skal finne ut hvor han bor”, ”jeg skal ta ham” og ”jeg tar gledelig en lengre straff om jeg får tatt ham”. Likevel er det grunn til å anta at håndbevegelsen i seg selv innebar at forholdet falt innenfor trusselbegrepet i § 132a.

⁴¹ F.eks. Rt. 2003 s. 871.

⁴² Rt. 2002 s. 846.

anvende det for å få igjennom sin vilje.⁴³ Bruk av våpen kan derfor ofte sette trusselen i en annen stilling enn om trusselen kun blir fremsatt verbalt.⁴⁴

Det fremgår ikke alltid klart hva som blir risikoen dersom den truede ikke følger de pålegg han blir gitt av den som truer. Trusselen kan være nokså vag og tilslørt. Den kan f.eks. være fremsatt implisitt, og vi må tolke atferden for å kunne ta stilling til om det foreligger en reell trussel i uttalelsen, og hva den i så fall går ut på. Objektivt sett kan uttalelsen virke tilforlatelig. Sett i sammenheng med sakens konkrete omstendigheter kan den imidlertid fremstå som en alvorlig trussel.

Situasjonen kan f.eks. være som i Rt. 2002 s. 846. Trusselen hadde følgende innhold:

”Jeg tror bare du skal droppe anmeldelsen, ellers kommer det til å gå deg ille”.

Uttrykket ”ellers kommer det til å gå deg ille” tolket lagmannsretten dithen at det innebar en trussel om fysisk vold. Høyesterett sa seg enig i denne vurderingen. En uttalelse som ”ellers kommer det til å gå deg ille” gir isolert sett ingen holdepunkter for å utlede hva som blir følgen av å anmelde tiltalte. Det må likevel forstås slik at det kan bli en eller annen følge. En slik uttalelse kan ta sikte på alt fra en spøkefull slengbemerkning til trusler om fysisk vold. Verken Høyesterett eller lagmannsretten sier noe konkret om hvorfor de mener uttalelsen innebar en trussel om fysisk vold. Slik jeg ser det foretok Høyesterett en tolkning av uttalelsen på bakgrunn av den situasjonen trusselen ble fremsatt i.⁴⁵ Situasjonen, som førte til at trusselen ble fremsatt, var at tiltalte i saken hadde skallet til fornærmede i ansiktet med den følge at en tann ble brukket. Trusselen ble fremsatt for å få fornærmede til å trekke anmeldelsen for dette forholdet. Ut fra forhistorien til trusselen er det naturlig at den kan tolkes på den måten at den innebar en trussel om fysisk vold.

⁴³ Dette kan tale for at realisasjon av trusselens innhold er nærliggende, se pkt. 2.3.2.

⁴⁴ I tillegg til at gjerningsmannen kan straffes etter § 132a, kan det være aktuelt å dømme ham for å ha benyttet skytevåpen eller kniv, jfr. bl.a. § 352a.

⁴⁵ Se også Rt. 1950 s. 648, hvor Høyesterett hevdet at trussel om at noen skulle ”tas” måtte tolkes ut fra den situasjon trusselen var fremsatt under.

Dersom trusselens konsekvens ikke er direkte uttalt kan den situasjonen den er fremsatt under, og gjerningspersonens bakgrunn (f.eks. tidligere voldsutøvelse) o.l. ha avgjørende betydning for om handlingen kan subsumeres under trusselbegrepet i § 132a. Det er imidlertid ikke alltid at konteksten gir holdepunkter for å utlede hva som eventuelt vil bli følgen av ikke å følge gjerningspersonens vilje.

Andre ganger er det klarere hva følgen vil bli dersom trusselen realiseres. Når det f.eks. fremsettes uttalelser av typen: ”Jeg skal drepe deg”, er det ikke på samme måte nødvendig å tolke trusselen. Også her må trusselen tolkes for å ta stilling til om det er en reell trussel, men det ligger her i dagen hva følgen av å ikke følge den truendes oppfordring.

Uansett hvordan trusselen fremsettes, må den tolkes ut fra de omstendigheter den er fremsatt i. Utsagn som etter sin karakter er en trussel, behøver ikke etter en nærmere vurdering å være det. Det er derfor ikke alltid samsvar mellom den trusselen som fremsettes og den risiko vitnet utsettes for. Konteksten kan derfor gjøre at meningsinnholdet må tolkes annerledes enn det objektivt sett kan være grunnlag for. ”Jeg skal ta deg” betyr ikke nødvendigvis det samme i forbindelse med en rettssak, som i forbindelse med kortspill. Siden rekkevidden av trusselbegrepet avhenger av i hvilken situasjon de fremsettes, tilsier dette at straffesanksjonering av trusler bør vurderes konkret.

Når trusselen er fremsatt i forbindelse med en straffesak kan det være grunn til å påstå at grovheten av atferden er høyere, fordi gjerningspersonen har fremsatt den i en situasjon der viktige interesser står på spill, se pkt. 2.3.1.2.

I utgangspunktet har det derfor ingen betydning for vurderingen av straffbarheten om det eksplisitt eller implisitt fremgår hva som vil bli konsekvensen av å ikke følge gjerningspersonens oppfordring. Skjulte eller indirekte trusler kan skape tilsvarende frykt som når det blir fremsatt direkte trusler om voldsanvendelse eller andre konsekvenser.⁴⁶ Det avgjørende er det resultatet man kommer til etter å ha tolket

⁴⁶ Se bl.a. Rt. 2003 s. 272, Rt. 2002 s. 846 og Rt. 2003 s. 1172.

uttalelsen eller handlingen. Ved en slik tolkning kan det i realiteten vise seg at budskapet kan være like klart som om den truende eksplisitt uttalte hva som ville bli konsekvensen av å ikke følge hans pålegg.

Departementet anfører i lovforarbeidene at pressmidlets karakter ikke bør være avgjørende for om atferden rammes.⁴⁷ Det avgjørende bør være hvilke *følger* anvendelse av det aktuelle pressmidlet har. Man må derfor vurdere trusselens konsekvenser for å konstatere om handlingen er av en slik art at den bør falle innenfor trusselbegrepet.

Dessuten må det vurderes hvor nærliggende en slik realisasjon er. Dette vil det bli sagt mer om under pkt. 2.4.

2.3 Følgens art

2.3.1 Problemstilling

I pkt 2.1 konkluderte jeg med at det må foreligge en *fare for en nærliggende skadefølge* for at noe skal karakteriseres som en trussel. En slik karakteristikkk vil imidlertid omfatte handlinger av svært forskjellig alvorlighetsgrad. I vid betydning kan begrepet ”trusler”

⁴⁷ Ot.prp. nr. 40 s. 82.

omhandle en rekke handlinger, fra bagatellmessige uoverensstemmelser til svært alvorlige kriminelle forhold.

Det er ikke gitt at alle trusler bør straffes selv om det foreligger fare for skadefølge. Det kan derfor være behov for å trekke en grense mellom på den ene siden trusler som er straffbare etter § 132a og trusler som er mindre alvorlige og dermed straffrie etter samme bestemmelse. Denne grensedragningen kan ta utgangspunkt i skadefølgens alvorlighetsgrad. For å avgjøre om en trussel skal rammes av § 132a er det derfor nødvendig å tolke trusselen for dermed å vurdere hva en eventuell realisasjon vil gå ut på.

Vurderingen av hvilke handlinger og uttalelser som er av en slik karakter at de bør være straffbare etter bestemmelsen er først og fremst et kriminaliseringsspørsmål. Det ville være å gå for langt å straffesanksjonere alle trusler samfunnsflertallet ikke liker. I praksis tolkes derfor begrepet innskrenkende, slik at ikke enhver trussel er straffbar etter § 132a.⁴⁸ Straffelovkommissjonen hevder at det generelt bør vises tilbakeholdenhet med bruk av straff.⁴⁹ Det er først og fremst handlinger som på en eller annen måte medfører skade eller fare for skade som bør straffesanksjoneres. Dette betegnes som skadefølgeprinsippet. Prinsippet bygger på at individet i størst mulig grad bør kunne handle fritt, og at straff bare bør kunne anvendes når tungtveiende hensyn taler for det. Slike tungtveiende grunner vil, etter kommisjonens syn, stort sett bare foreligge når handlingen kan medføre skadevirkninger.

I det følgende vil jeg ta for meg mot hvem eller hvilken interesse ”skaden” vil være rettet mot, og drøfte momenter som kan ha betydning for om trusselen skal anses å falle innenfor anvendelsesområdet til § 132a. Når vitner eller andre aktører i straffesaker utsettes for trusler fra tiltalte eller personer i hans miljø, er det samtidig en alvorlig trussel mot rettssamfunnet. Jeg vil først behandle hvilke konsekvenser trusler har for rettssamfunnet. Deretter vil jeg drøfte momenter som tilsier at trusselen er av en slik art

⁴⁸ Se pkt. 4.

⁴⁹ NOU 2002:4 s. 19 og 79.

at de kan påvirke vitner til å ikke bidra i kriminalitetsbekjempelsen, og at de av den grunn bør være straffbare. Siden momentene ofte vil ha betydning i forhold til begge situasjonene kan det være fare for en viss gjentakelse.

2.3.2 Følgene for rettssamfunnet

Formålet med § 132a er at aktørene i en straffesak ikke skal utsettes for slik atferd at deres vilje til å hjelpe rettsstaten nedsettes.⁵⁰ Det er først og fremst den offentlige interesse i at rettssaker blir best mulig opplyst som er vernet.⁵¹ Den mulige skaden må derfor være de konsekvensene de fremsatte truslene kan få for rettssystemet. Skaden etter § 132a kan være at vitnene påvirkes, slik at de ikke forklarer seg eller at de forklarer seg usant.

Det er av sterk betydning for rettspleien at vitner kan forklare seg i retten uten å måtte være redd for trusler. I kampen mot kriminalitet er politi og domstoler helt avhengig av forklaringer fra vitner. Uten vitner vil en lang rekke saker måtte henlegges med de konsekvenser dette innebærer. Samfunnet pålegger derfor vitner å gi en sannferdig forklaring for politiet og retten.⁵²

Når det fremsettes alvorlige trusler for å påvirke vitner som skal vitne i rettssaker, vil disse komme i en meget presset situasjon. For et vitne kan det i et slikt tilfelle foreligge et valg mellom to onder. På den ene siden kan han velge å stå imot tiltaltes press og avgi en sannferdig forklaring. Det kan da tenkes at trusselen som ble fremsatt vil bli realisert. På den andre siden kan han velge å følge tiltaltes oppfordring om ikke å avsi vitneprov eller avlegge falsk forklaring. Et slikt valg kan medføre at retten beslutter at vitnet skal pågripes og fremstilles, eller at vitnet kan straffes for falsk forklaring.⁵³ En slik

⁵⁰ Ot.prp. nr. 40 s. 77. Se også Rt. 2002 s. 846.

⁵¹ Rt. 2003 s. 871. Se også kapitteloverskriften til strl. kap. 12, "Forbrydelser mod den offentlige Myndighed".

⁵² Strpl. § 108.

⁵³ Strpl. § 115 og strl. § 163. Blir vitnet ikke hentet kan politiforklaringen leses opp, jfr. strpl. § 297.

tilbakeholdenhet overfor politi og rettsvesen kan føre til at en del alvorlig kriminalitet ikke kommer til politiets kjennskap eller at det i hvert fall blir umulig å følge opp sakene i forhold til domstolene.⁵⁴

I begge tilfeller kan derfor vitnet ved å samarbeide med politiet/påtalemyndigheten eller retten om kriminalitetsbekjempelse bli uskyldig plassert i en utsatt posisjon.

Ved at de kun utfører en rolle de er pålagt av myndighetene, er det derfor av stor betydning at myndighetene legger forholdene til rette å lette denne påtvungne og til tider ubehagelige oppgaven. Dersom vitnene ikke føler at samfunnet gir dem tilstrekkelig beskyttelse i slike situasjoner, kan konsekvensene bli at folk snur seg bort for ikke å bli innblandet eller at de unnlater å melde seg som vitner. Redselen for å bli utsatt for handlinger, særlig fra organiserte kriminelle miljø, har i en rekke saker ført til at politiet i liten grad har fått bistand fra vitner og andre som kan hjelpe politiet i etterforskningen.⁵⁵ Ut fra dette er det grunn til å anta at jo mer ondsinnet og hensynsløs en forbryter er, desto vanskeligere blir det å få ham dømt, nettopp fordi vitnene i slike saker ofte ikke tør forklare seg. Siden trusler fremstår som svært samfunnsskadelig er det derfor en høy grad av straffverdighet knyttet til slike handlinger.

Dersom kriminelle straffritt kan fremsette trusler medfører dette at vitner ikke tør forklare seg, eller de forklarer seg usant. Resultatet kan da bli at kriminelle ikke blir stilt til ansvar for sine handlinger og rettssamfunnet blir dermed den tapende part. Skaden kan derfor i mange tilfeller bli alvorlig for rettssamfunnet, ved at ”hardbarka” kriminelle ikke blir straffet for sine forbrytelser.

Siden hensynet til best mulig opplyste rettssaker er et sterkt beskyttelsesverdig gode, taler hensynet til straffverdighet⁵⁶ for at straffansvaret bør være vidt. Hensynet til

⁵⁴ NOU 1997: 15 s. 26.

⁵⁵ Dette var bl.a. tilfellet under etterforskningen av Stavanger-ranet, hvor politidirektør Killingren gikk ut i media og fremhevet at politiet ville vurdere beskyttelsestiltak for de vitnene som ville komme med opplysninger av betydning av saken. (Rogaland avis 31.08.04)

⁵⁶ Med straffverdighet menes ”graden av bebreidelse som kan rettes mot gjerningspersonen, vurdert ut fra handlingen og omstendigheter knyttet til den”, Eskeland s. 127.

prevensjon⁵⁷ trekker i samme retning. Hensynene gir imidlertid ikke svar på hvor vidt anvendelsesområdet bør være.

På den annen side kan det anføres at enhver i utgangspunktet kan uttale seg som han/hun ønsker. Det er vanlig å fremholde som en hovedregel at individene har en alminnelig handlefrihet som det kreves særlig begrunnelse for å gjøre inngrep i.⁵⁸ Generelt kan det hevdes at handlinger som faller innenfor den alminnelige handlefriheten taler mot at atferden rammes av trusselbegrepet i § 132a. Den alminnelige handlefriheten, herunder ytringsfriheten⁵⁹, må imidlertid begrenses, særlig når viktige mothensyn gjør seg gjeldende.⁶⁰

I avgjørelsen av om en slik handling faller innenfor ”trusler” i § 132a, må det derfor vurderes om handlingen er i strid med den offentlige interessen i at rettssaker blir best mulig opplyst. Gjerningspersonens alminnelige handlefrihet, herunder retten til å uttrykke misnøye, må derfor avveies mot hensynet til at vitner skal slippe å være redd for å bli utsatt for trusler.

Ytringsfriheten er et av våre viktigste demokratiske goder, og derfor i utgangspunktet et beskyttelsesverdig hensyn. Særlig er det viktig å verne om ytringsfriheten på det politiske og samfunnskritiske området.⁶¹ Når ytringer fremsettes med det formål å påvirke rettsvesenets aktører, slik at man unndrar seg straff, kan dette godet ikke tillegges tilsvarende vekt. Grensen for hvilke uttalelser man straffritt kan fremsette kan derfor ikke fastsettes på nøyaktig samme måte på dette området som ellers. Det at trusselen tar sikte på å motarbeide verdier vi i vårt samfunn setter særlig høyt, nemlig at

⁵⁷ Allmennprevensjon går i korthet ut på at når vi ser at handlinger er straffbare og at de som begår dem blir straffet, unngår vi nettopp å utføre disse handlinger. Hensynet til prevensjon kan derfor tale for at trusselbegrepet skal ramme handlinger som er uønskede i forhold til den vernede interesse, og som man av den grunn ønsker å motvirke blir begått. Se Andenæs (1990) s. 44 flg.

⁵⁸ NOU 2002:4 s. 78.

⁵⁹ Se GrL. § 100.

⁶⁰ Se Andenæs/Bratholm s. 137.

⁶¹ Se Andenæs/Bratholm s. 137.

rettssaker blir best mulig opplyst, tilsier at hensynet ytringsfriheten ikke kan ha stor betydning. Det bør derfor oppstilles begrensninger i den alminnelige handlefriheten for å ivareta hensynet til de offentlige interessene.

Den alminnelige handlefriheten må likevel ikke begrenses i så stor grad at det ikke er rom for gjerningspersonen til å reagere på avgjørelser han er uenig i. Det er derfor ikke slik at ethvert utsagn vitnet opplever som ubehagelig medfører straffansvar. Det kan derfor tale for at det bør være et visst rom for affektreaksjoner og annen kommunikasjon, uten at atferden rammes av straffebudet. Men det er grenser. Trusselbegrepets rekkevidde må begrenses til behovet. Begrepet bør derfor i utgangspunktet ikke gis et videre anvendelsesområde enn det som er nødvendig for å verne om de offentlige interessene. Dette mothensynet blir bare et moment i den helhetsvurderingen som skal foretas. Vektmessig har dette momentet liten betydning i forhold til det tungtveiende hensynet til å beskytte samfunnsinteresser.

Det kan spørres om atferd som oppfattes som truende, uten at det konkret blir fremsatt trusler, faller innenfor den alminnelige handlefriheten. Forarbeidene gir en rekke eksempler på slik atferd, bl.a. kan nevnes fotfølging av vitner, tiltalte sitter i en parkert bil utenfor vitnets hus eller venter utenfor skolen til vitnets barn.⁶²

Disse handlingene kan utad synes helt tilforlatelige, og de faller i utgangspunktet inn under den alminnelig handlefriheten. Det kan likevel ha betydning for straffebudets anvendelsesområde at de nettopp fremsettes i forbindelse med en straffesak, herunder at de begås av den tiltalte eller personer i hans miljø. Slik type atferd er svært ubehagelig for vitnet, og kan medføre at vitnet ikke tør å fortelle sannheten i retten. Straffansvar kan derfor i enkelte tilfeller bli utvidet til handlinger som i det ytre har en full legitim karakter i andre sammenhenger. Etter forarbeidene⁶³ faller slike handlinger inn under

⁶² Ot.prp. nr. 40 s. 82.

⁶³ Ot.prp. nr. 40 s. 106.

§ 132a, men det er antatt at de rammes av handlingsalternativet ”annen rettsstridig atferd”.⁶⁴

Handlingen kan derfor bli tolket på en annen måte enn når den finner sted utenfor en rettssak-situasjon. Nettopp det at viktige samfunnsmessige interesser står på spill taler for at den alminnelige handlefriheten bør begrenses på dette området.

Det er etter min mening helt nødvendig å opprettholde en streng linje og et vidt trusselbegrep, slik at vil kan opprettholde en god rettergang (at de offentlige interessene ikke blir lidende). Dersom vitner trues slik at han ikke anmelder et straffbart forhold eller trekker en slik anmeldelse tilbake vil strafferettspleien svekkes, og rettssamfunnet vil bli den tapende part. Dette stemmer lite med de målsettinger vi har i vårt samfunn om at lovovertredere skal stilles strafferettslig til ansvar for sine lovbrudd. I ytterste konsekvens kan det at trusler ikke tas på alvor medføre at ”forbrytelser lønner seg”.⁶⁵

2.3.3 Følgene for vitnet

Selv om det først og fremst er den offentlige interessen i at straffesaker blir oppklart som var formålet med bestemmelsen, vil likevel de personlige ofrene for handlingene stå sentralt i vurderingen.

For å ta stilling til når rettsvesenet utsettes for skade vil jeg ta utgangspunkt i hvilken effekt den fremsatte trusselen kan ha for vitnet. Det er først når trusselen er av en slik karakter at vitnet ikke tør ”stå frem” at trusselen representerer en alvorlig skade mot rettssamfunnet. Som nevnt i pkt. 2.1 forutsatte jeg at atferden måtte indikere at en skadepåføring er en nærliggende mulighet for at noe skal karakteriseres som trussel. I det følgende vil skadebegrepet bli anvendt i de tilfeller hvor vitnet frykter at en skadepåføring mot ham selv er en nærliggende mulighet. Dersom det foreligger en slik

⁶⁴ Se pkt. 4.

⁶⁵ Ot.prp. nr. 40 s. 77.

mulighet kan vitnets rolle i saken bli påvirket, og den offentlige interesse i best mulig opplyste rettssaker kan bli lidende.

I den videre fremstillingen vil jeg først analysere hva som kan utledes av ulike rettskildedefaktorer når det gjelder hvilke trusler som kan sies å innebære en ”skade” for vitnet. Deretter vil jeg i punkt 3 drøfte når en slik trussel kan være egnet til å påvirke vitnet når det gjelder dennes rolle i straffesaken.

Utgangspunktet for vurderingen av om en handling faller inn under trusselbegrepet i § 132a må være hvordan trusselen objektivt sett (i seg selv) fremstår. Det å fremsette en drapstrussel er i seg selv en alvorlig handling. Det kan imidlertid tenkes at den konkrete situasjonen tilsier at trusselen ikke vil bli realisert, f.eks. kan trusselen være fremsatt på spøk eller det kan være annen grunn til at en realisasjon er usannsynlig. De konkrete omstendigheter trusselen er fremsatt under kan som nevnt tilsi at handlingen ikke er like straffverdig, som det etter utsagnets meningsinnhold kan være grunnlag for å anta.⁶⁶ Dersom det ikke er mulig å utlede noe av omstendighetene av formildende betydning, kan det være grunn til at den bør rammes av § 132a. I et slikt tilfelle vil trusselen være egnet til å påvirke vitnet.⁶⁷

Trusler om drap og fysisk vold er eksempler hvor skadevirkningene kan bli opplagte ved en eventuell realisasjon. Det er naturlig at vitner ikke vil forklare seg i saken dersom de må sette liv og helse i fare. I Rt. 2003 s. 1163 uttalte Høyesterett at det er drapstrusler som først og fremst ligger i kjerneområdet for anvendelsen av § 132a. Det samme synspunktet kan utledes fra Rt. 2003 s. 871. I denne avgjørelsen gikk truslene ut på at gjerningsmennene skulle ”drepe ham [vitnet] og punktere lungene hans og skjære av ham fingre og tunge, og/eller få en person til å voldta ham”. Høyesterett konkluderte med at dette var grove tilfeller av trusler og at de klart falt innenfor trusselbegrepet i § 132a. Når det gjelder mindre alvorlige trusseltilfeller er det knapt med

⁶⁶ Se pkt. 2.2.

⁶⁷ Se pkt. 3

rettsavgjørelser. Grensedragningen med hensyn til hvilke handlinger som faller innenfor § 132a må derfor i stor grad baseres på andre rettskildefaktorer.

Foranledningen til § 132a var særlig ulike former for grov og organisert kriminalitet. Justisdepartementet uttalte i høringsbrevet ved forberedelsen til bestemmelsen at bl.a. trusler om vold burde regnes som en straffbar handling etter bestemmelsen.⁶⁸

Begrunnelsen for dette var at trusler om vold er et av de mest alvorlige midler som kan anvendes av tiltalte og personer i hans miljø for å forsøke å påvirke rettspleien. Det er imidlertid ikke gitt at alle trusler om voldsanvendelse er alvorlig. Det kan derfor være nødvendig å trekke grensen etter eller annet sted på ”voldsstigen” for å avgrense til de alvorligste tilfellene av trusler om fysisk vold.⁶⁹ Utover det å nevne at trusler om vold rammes, er forarbeidene sparsomme med hensyn til hvilke uttalelser og handlinger som faller inn under trusselbegrepet.

Det er på det rene at drapstrusler og trusler om alvorlige legemskrenkelser er handlinger vårt samfunn ikke aksepterer. Slike trusler er helt klart straffverdig og prevensjonshensyn taler for at slike forhold anses straffbare. Når vi beveger oss ut mot grensetilfellene er det på samme måte som ved den språklige forståelsen klart at grensen for hvilke type trusler vi vil kalle straffverdig må trekkes et eller annet sted.

I Rt. 2002 s. 846 var trusselen i saken som følger: ”Jeg tror bare du skal droppe anmeldelsen, ellers kommer det til å gå deg ille”. Som nevnt under pkt. 2.2 ble utsagnet tolket som en trussel om fysisk vold. Uten å kommentere det nærmere uttalte Høyesterett videre at forholdet ble ansett for å ligge ”i det nedre sjiktet av anvendelsesområdet for § 132a”. Dette kan etter min mening tyde på det skal en del til for at en trussel skal falle inn under anvendelsesområdet til § 132a. I denne saken ble en trussel om fysisk vold ansett å ligge i det nedre sjikt. Dette kan tale for at mindre

⁶⁸ Ot.prp. nr. 40 s. 82.

⁶⁹ F.eks. kan man være ganske sikker på at trussel om å knipse en annen på fingeren ikke er av en slik art at den faller inn under trusselbegrepet i § 132a.

alvorlige trusler ikke rammes av bestemmelsens trusselbegrep. Det er ikke mulig å trekke slutninger fra avgjørelsen hvor alvorlig skadefølgen bør være.

Til nå har jeg bare omtalt de tilfeller hvor trusselen er rettet mot personers liv eller helse. Det kan stilles spørsmålstegn ved om det er et vilkår for at en handling skal rammes av trusselbegrepet i § 132a at det trues med skade på legeme.

Etter lovforarbeider og rettspraksis er det drapstrusler og trusler om fysisk vold som er omhandlet. Det er likevel ikke gitt at det kun er slike alvorlige trusler som rammes av bestemmelsen.

§ 227 er en generell trusselbestemmelse, som verner alle borgere. Etter denne er det ikke nødvendig at frykten refererer seg til liv eller helse.⁷⁰

Dersom gjerningspersonen f.eks. truer med å tenne på hytta til vitnet, vil en slik uttalelse indikere en nærliggende skadefølge for vitnet, der økonomiske verdier vil gå tapt ved realisasjon. Trusselen vil dessuten klart være egnet til å påvirke vitnet til ikke å vitne i saken. Det er grunn til å bebreide gjerningsmannen for handlingen, og hensynet til straffverdighet taler derfor for at handlingen rammes av bestemmelsen. På samme måte som at ikke enhver voldshandling er straffbar etter bestemmelsen, kan man anføre at heller ikke trussel om ethvert skadeverk er straffbart etter denne. Hvor grensen skal trekkes må vurderes konkret i det enkelte tilfellet.

Høyesterett har i en rekke saker som omhandler § 132a⁷¹ uttalt at også trusler som anses å ligge i det nedre sjiktet av begrepets anvendelsesområde som hovedregel må medføre ubetinget fengselsstraff. Dersom trusselbegrepet gis et vidt anvendelsesområde, kan det tenkes tilfeller hvor atferden rammes med en urimelig streng straff i forhold til dens art

⁷⁰ Bratholm/Matningsdal s. 540.

⁷¹ Bl.a. Rt. 2002 s. 846.

og grovhet. Det er naturlig at Høyesterett ved en slik uttalelse har forutsatt at kun atferd av et visst alvor rammes.⁷² At man kan risikere ubetinget fengselsstraff for å komme med en ”slengbemerking”, kan virke urimelig strengt. En slik uttalelse kan derfor være en klar indikasjon på det alvor som en overtredelse av bestemmelsen innebærer.

De rettsavgjørelsene og uttalelser fra lovforarbeider som foreligger i tilknytning til § 132a omhandler stort sett bare de klare tilfellene, dvs. trusler om drap eller vold. Selv om det etter disse kan synes som om det stilles strenge krav til alvorlighetsgrad, kan man ikke konkludere med at det kun er slike tilfeller som utgjør anvendelsesområdet for bestemmelsen. Det kan ikke utledes momenter fra disse rettskildedefaktorene når det gjelder grensetilfellene. Det kan derfor tenkes at trusler av mindre alvorlig karakter også er straffbare etter bestemmelsen. En slik betraktning støttes av en uttalelse i Rt. 2002 s. 846. Høyesterett uttaler her at også trusler av ”mer ordinær karakter” enn de former som er fremhevet i lovforarbeidene rammes.⁷³ Denne uttalelsen kan trekke i retning av at begrepet ikke kun er avgrenset til alvorlige tilfeller. Likevel fremgår det ikke av rettsavgjørelsen hvilke tilfeller Høyesterett sikter til.

At mange voldshandlinger klart er straffverdige kan det ikke være tvil om. Det er likevel stor forskjell på det å utføre en voldshandling og det å true med en slik en. Det betyr at den straffbare grensen for hvilke handlinger som rammes som voldshandlinger og hvilke handlinger som rammes som trusselhandlinger ikke bør trekkes likt i alle tilfeller. Det kan derfor muligens hevdes at alvorlighetsgraden bør være høyere når det er snakk om å straffesanksjonere for trusler.

⁷² Støttes av rundskriv fra rikadvokaten (nr. 2/2001, 2/2002), hvor det understrekes at § 132a i alminnelighet først bør anvendes når handlingen er så alvorlig at det vil bli påstått minst 6 måneders ubetinget fengsel.

⁷³ Foranledningen til bestemmelsen var særlig ulike former for grov og organisert kriminalitet, Ot.prp. nr. 40 s. 76.

Dette kan illustreres med et eksempel. Gjerningsmannen kan f.eks. true med ”å ringe døgnet rundt” til fornærmede dersom han ikke trekker en anmeldelse mot ham. Den som i virkeligheten *utfører* en slik plagsom handling kan straffes etter strl. § 390a når han ”ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred”. Problemer er om man kan straffes ved å *true* med å utføre en slik straffbar handling.

Når gjerningspersonen truer med en straffbar handling er den forbrytelsen eller forseelsen det trues med ennå ikke utført. Det kan derfor hevdes at det må være rimelig å kreve at det ondet det trues med er av en viss alvorlighet.

På den annen side kan det anføres at dette hensynet ikke kan tillegges tilsvarende vekt i vår situasjon som ellers. Nettopp det å true med å utføre en slik handling, særlig i forbindelse med en straffesak, er i seg selv straffverdig og kan tale for at kravet til alvorlighet ikke bør legges for høyt. Alvorlighetsgraden må avgjøres i forhold til hvilken effekt denne har for aktørens rolle i saken, og i neste omgang hvilke konsekvenser dette har for rettssamfunnet.

Det er som påpekt ikke mulig å fastsette noen generell grense for hvor alvorlig en handling må være for å rammes av straffebudet. En slik fastlagt grense vil heller ikke være ønskelig. Det kan være omstendigheter i den konkrete situasjon som tilsier at atferden enkelte ganger bør være straffbar og i andre sammenhenger ikke.

Det kan f.eks. være et moment av betydning om handlingen blir straffri dersom den ikke rammes av § 132a. Selv om handlingen ikke blir ansett å falle innenfor trusselbegrepet i § 132a er det ikke gitt at den dermed blir straffri. Det kan tenkes at handlingen rammes av andre bestemmelser i straffeloven.⁷⁴

Dersom handlingen ikke faller inn under andre straffebestemmelser kan det være grunn til å trekke rekkevidden i trusselbegrepet i § 132a annerledes enn om handlingen kan straffes etter andre lovbestemmelser. Denne forskjellen kan være et moment i den helhetsvurderingen som må foretas for å avgjøre om trusselen bør være straffbar.

⁷⁴ Jfr. §§ 128, 222 og 227.

Jeg har frem til nå forutsatt at det kan innfortolkes en skadefølge gjennom atferden. Det kan reises spørsmål om hva som blir konsekvensen hvis man etter en tolkning av handlingen kun kan konstatere at den er ubehagelig, uten at det fremsettes konkrete trusler eller det kan innfortolkes slike. Ofte kan det etter en tolkning av den fremsatte trusselen være tvil om handlingen innebærer en konkret trussel eller om den kun er ubehagelig. I forarbeidene nevnes flere eksempler på subtile trusler, f.eks. at tiltalte sitter i en parkert bil utenfor vitnets hus.⁷⁵ I utgangspunktet kan enhver i medhold av den alminnelige handlefriheten observere andre personer ved å spane på dem.⁷⁶ For at noe skal karakteriseres som en trussel har jeg tidligere forutsatt at atferden må indikere en risiko for en nærliggende skadefølge. Det er ofte tvilsomt om det er fare for en nærliggende skadefølge for offeret i disse situasjonene. Handlingen er likevel ubehagelig for vitnet og vernet av de offentlige interessene tilsier at slike handlinger bør være straffbare etter bestemmelsen. For at gjerningspersonen skal kunne straffes etter § 132a er det kun nødvendig at ett av handlingsalternativene i bestemmelsen er oppfylt. Atferd som oppfattes som truende, uten at det er mulig å utlede noen konkret trussel av handlingen, kan etter en konkret vurdering da falle inn under handlingsalternativet ”annen rettsstridig atferd”. ”Trusler” og ”annen rettsstridig atferd” blir ansett som alternative og likeverdige vilkår for straffansvar. I slike tilfeller behøver man i praksis ikke ta stilling til hvilket handlingsalternativ forholdet faller inn under.⁷⁷

Et annet spørsmål er om en persons nærvær kan være tilstrekkelig til at det foreligger en trussel etter § 132a. Helt klart er det at et slikt nærvær kan være egnet til å påvirke et vitne til ikke å møte frem for å avsi vitneprov i retten. Det kan likevel spørres om selve nærværet kan karakteriseres som en trussel. Det kan anføres at det å være tilstede i forbindelse med en straffesak er en handling som i utgangspunktet faller inn under den

⁷⁵ Se Ot.prp. nr. 40 s. 82.

⁷⁶ NOU 2004:6 s. 45.

⁷⁷ Se pkt. 4.

alminnelige handlefriheten.⁷⁸ For vitnet vil en slik tilstedeværelse rent subjektivt lett kunne oppfattes som en trussel. Etter en språklig forståelse har jeg tidligere uttalt at det må foreligge risiko for en nærliggende skadefølge for at handlingen skal kunne kalles en trussel. Situasjonen kan f.eks. være at personen tidligere har opptrådt ubehagelig mot vitner generelt eller mot det konkrete vitnet. Vitnet i denne saken kan da føle det som svært ubehagelig med denne personens nærvær. I media har vi ofte sett eksempler på at vitner har vært redde for å stå frem og vitne i saker mot organiserte kriminelle miljø, da det i flere tilfeller har vist seg at disse miljøene har forfulgt eller på annen måte skremt personer som har gitt opplysninger til politiet og rettsvesenet i deres disfavør.

Etter mitt syn kan en persons nærvær i seg selv i utgangspunktet ikke være tilstrekkelig til at vitne har blitt utsatt for en trussel. Det må kunne kreves ytre, konstaterbare omstendigheter som tilsier at denne personen, i denne konkrete saken, er villig til å foreta en ubehagelig handling mot vitnet. Hvor meget som skal til for at man kan si at det foreligger slike omstendigheter er det vanskelig å si noe generelt om. Dersom f.eks. en torpedo, som ikke har noe under saken å gjøre, møter opp som tilhører kan det i den konkrete situasjonen likevel tenkes at dette er tilstrekkelig til at atferden faller innenfor § 132a. Igjen er det nærliggende å anta at en slik handling vil ligge i grenseområdet mellom begrepene ”trusler” og ”annen rettsstridig atferd”.

Siden omstendighetene må la seg observere utad kan vi konstatere at personens tanker, tro og følelser ikke er tilstrekkelig til at personen kan straffes for motarbeiding ved hjelp av trusler. Bare dersom han har fremsatt uttalelser om hva han føler, og disse har karakter av trusler kan det være aktuelt å vurdere om dette er trusler som er straffbare etter § 132a. Det er først når en persons tanker har gitt seg utslag i en eller annen form for observerbar atferd at det kan komme på tale å vurdere den som en trussel. En tanke

⁷⁸ Tiltalte har som part i saken rett og plikt til å være tilstede under hele rettergangen, jfr. strpl. § 280.1.pkt. Det finnes visse unntak fra denne retten, jfr. §§ 280.2 og 3. pkt., 281 og 284.

For andre personer er utgangspunktet i norsk rett at rettergangen skal være offentlig. Adgangen til å være tilstede kan imidlertid være begrenset ved at rettsaken holdes for lukkede dører, jfr. dl. §§ 124-129.

som ikke er gjort kjent utad kan heller ikke sies å være ”egnet til” å påvirke vitnet, se pkt. 3.

Har det noe å si for trusselbegrepets rekkevidde hva den opprinnelige straffesaken, som utløste trusselfremsettelsen, gjaldt?

Sammenholdt med en ranssak eller en narkotikaforbrytelse er det å fremsette en trussel en ganske beskjeden straffbar handling. Det kan spørres om det har noen betydning for tolkning av trusselbegrepet i § 132a om den opprinnelig straffesaken kunne resultere i en langvarig fengselsstraff eller om vurderingen vil bli den samme dersom trusselen fremsettes i forbindelse med en ”fillesak”.

Det kan anføres at jo alvorligere saken er, desto viktigere er det å oppklare saken. Det kan tale for at i slike saker bør trusselbegrepet gis et videre anvendelsesområde enn i de mindre sakene. I de store, alvorlige sakene står ofte større verdier på spill, og det kan derfor være grunn til bestemmelsen i det konkrete tilfellet omfatter handlinger som i andre saker blir ansett for å falle utenfor trusselbegrepet i § 132a.

Mot dette kan det hevdes at det vil innebære brudd på likhetsprinsippet at i og for seg like trusseluttalelser blir vurdert forskjellig i den konkrete situasjon. Et slikt synspunkt kan likevel ikke tillegges stor vekt, da det i ulike saker vil være ulik styrke når det gjelder de interesser vi ønsker å verne. Det kan dessuten anføres at det i slike tilfeller heller ikke foreligger ”likhet”. Det er viktigere for rettsvesenet å oppklare omfattende og alvorlige narkotikasaker enn å oppklare et sykkeltveri. Innholdet i trusselbegrepet kan derfor tolkes forskjellig avhengig av hva den opprinnelige straffesaken omhandlet.

I dette avsnittet har jeg behandlet momenter som kan ha betydning for avgjørelsen av hvilke følger som kan kreves. På bakgrunn av de drøftelsene jeg overfor har foretatt kan det generelt oppsummeres at følgens art må være av en viss alvorlighet for at atferden skal falle inn under trusselbegrepet i § 132a. Når det gjelder den nærmere fastleggelsen av denne grensen er det vanskelig å si noe generelt.

I den konkrete vurderingen må hensynet til den beskyttede interesse stå sterkt. Behovet for at rettssaker skal bli best mulig opplyst, og at vi får en effektiv rettergang, kan derfor

tale for at trusselbegrepet gis et videre anvendelsesområde enn det som kan utledes av de skrevne rettskildene. Utover de klare tilfellene synes det å være begrenset veiledning i forarbeider og rettspraksis om hvilket innhold begrepet er ment å ha. Vurderingen må bli konkret, og i denne vil hensynet til saksopplysning tale for at begrepet gis et vidt anvendelsesområde.

Følgens art er bare et av de momentene som må trekkes inn i den helhetsvurderingen som konkret må foretas. Også andre forhold kan tilsi at atferden er av en slik alvorlighet at den bør anses straffbar etter § 132a. I drøftelsen videre vil jeg peke på andre momenter som kan ha betydning for om handlingen skal anses alvorlig, slik at den bør rammes av trusselbegrepet i § 132a.

2.4 Nærhet i tid mellom trusselen og følgen.

Tidsmomentet kan være av betydning når man skal ta stilling til om atferden bør være straffbar etter § 132a.

Departementet anfører i lovforarbeidene at det avgjørende for atferden skal falle inn under trusselbegrepet er hvilke følger en realisasjon av trusselen vil ha. I denne vurderingen er betydningen av hvor nærliggende en realisasjon av stor viktighet.⁷⁹

I dette avsnittet reises det spørsmål om hvor stor *fare* for skade som skal kreves for at atferden bør falle innenfor det straffbare trusselbegrepet i § 132a. Sannsynligheten for at den aktuelle handlingen vil bli begått, må sammenholdes med trusselens alvorlighet. Hvor stor fare som bør kreves, avhenger derfor av hvilke skadefølger den aktuelle trusselen kan ha. Dersom den mulige skadefølgen er alvorlig, vil det måtte kreves en lavere grad av sannsynlighet før kriminalisering etter bestemmelsen er aktuelt, enn dersom det er snakk om mindre alvorlige mulige skadefølger. Spørsmålet kan derfor ikke besvares generelt.

Også når vi skal ta stilling til hvor nærliggende det er at gjerningspersonen vil gjøre alvor av trusselen må vi tolke atferden. Det kan da være omstendigheter ved fremsettelsen som kan gi uttrykk for om en realisasjon av trusselen er en nær- eller fjernliggende mulighet. Står den truende med et våpen i hånda, kan det være naturlig å anta at en realisasjonen av trusselen er mer nærliggende enn om truslene kun blir fremsatt verbalt.

Det kan også ha betydning for straffbarheten etter § 132a når trusselen ble fremsatt. I Rt 2003 s. 1172 hadde siktede noen timer før vitnet skulle forklare seg i retten sendt ham en tekstmelding. Meldingen var ”Jeg synes det er dårlig gjort av deg og la meg ta straffen for at jeg hjalp deg med noe jeg ikke har noe med jeg hjalp deg til huset men ventet utafør på trappa jeg ble ikke med inn ok jeg visste ikke hva det dreide seg om”. Kjæremålsutvalget konstaterer at lagmannsretten tar et riktig rettslig utgangspunkt når de hevder at ”...det kan være tvilsomt om denne meldingen *isolert* [min utheving] innebærer en overtredelse av strl. § 132a”.⁸⁰ Det kan likevel etter min mening ha

⁷⁹ Ot.prp. nr. 40 s. 82.

⁸⁰ Kjæremålsutvalget fant at lagmannsrettens kjennelsesgrunner ikke var tilstrekkelige til å prøve om forståelsen av strl. § 132a var oppfylt. Lagmannsrettens kjennelse ble dermed opphevet.

betydning for vurderingen av straffbarheten at vitnet var deltaker i en nærstående rettsforhandling.

Det at trusselen ble fremsatt bare timer før vitnet skulle utføre sin rolle setter trusselen i en annen situasjon enn om den var fremsatt lenger tid i forveien. Ved at den ble fremsatt bare timer før vitnet skulle forklare seg under hovedforhandlingen, kan den i større grad anses å påvirke vitnet. Det er også grunn til å anta at en slik trussel er mer nærliggende m.h.t. realisasjon enn om trusselen ble fremsatt flere uker i forveien. En trussel vil dermed tape sin effekt etter hvert som tiden går, og det ikke skjer noen realisering.

I tillegg til trusselens innhold og tidsmomentet, vil jeg kort nevne andre momenter som kan ha betydning for vurderingen av om en realisasjon er en nærliggende mulighet. Disse momentene er kun eksempler på forhold som kan ha betydning i vurderingen av om handlingen skal være straffbar etter § 132a. Enkelte av disse momentene er tidligere omtalt, eller de vil bli gjennomgått under vilkårene ”egnet til” eller ”rettsstridig”.

Det kan bl.a. ha betydning hvor konkret trusselen er. Dersom tiltalte uttaler ”Jeg skal skyte alle dommerne i landet” kan det være grunn til å tro at en slik trussel har mer karakter av en ”tom” trussel, enn om trusselen er rettet mot en navngitt dommer.

Et annet moment av betydning kan være hvem som fremsetter trusselen. Hvis denne personen tidligere har vist at han er i stand til å realisere trusselens innhold, kan det tale for at det er grunn til å anse trusselens realisasjon for mer nærliggende enn om den blir fremsatt av en person som ikke tidligere har foretatt en slik handling følgen innebærer. Det er stor forskjell på det å uttale noe, enn det å gjennomføre trusselens innhold i praksis. Den truendes ”rulleblad” kan indikere at terskelen for å utføre selve følgen er lavere enn det som er vanlig for folk ellers.

I praksis har det vært flere tilfeller hvor gjerningspersonen truer med å anvende torpedoer.⁸¹ Torpedovirksomhet kan innebære at det trues med at realiteten vil

⁸¹ Se f.eks. Borgarting lagmannsretts avgjørelse, LB-2003-01006. Det ble her truet med at tiltalte skulle sende to torpedoer for å ”grisebanke” vitnet.

gjennomføres ved at flere møter opp. Dette bidrar i seg selv til at situasjonen fremstår som ”egnet”, se pkt. 3. I en vurdering av hvor vidt man skal tolke trusselbegrepet kan det være et moment om det trues med bruk av torpedoer. Det kan generelt hevdes at det er større grunn til at slike tilfeller rammes strafferettslig enn hvor gjerningspersonene opptrer på egen hånd. I slike situasjoner, hvor folk innleies for å utføre en straffbar handling, er det også naturlig å anta at faren for realisasjon kan være mer nærliggende. Trusselen kan da fremstå som mer gjennomtenkt, og det er større grunn til at den vil bli gjennomført i praksis. De såkalte torpedomiljøene er også kjent for å benytte seg av alvorlige straffbare handlinger, f.eks. har det vært flere episoder hvor torpedoer er blitt innleid for å ta seg av skyting mot personer.⁸²

Som tidligere nevnt kan også det at trusselen blir fremsatt ved hjelp av kniv eller annet farlig redskap tale for at en realisasjon er nærliggende, jfr. pkt. 2.2.

2.5 Oppsummering

Når man skal redegjøre for innholdet i trusselbegrepet i § 132a har det vist seg vanskelig å gjøre dette ut fra begrepet isolert sett. Det kan anføres at det heller ikke er avgjørende å trekke klare grenser ut fra begrepet i seg selv. Begrepet må sees i sammenheng med resten av straffebudet.⁸³ Andre vilkår må trekkes inn i vurderingen for å få frem trusselbegrepets anvendelsesområde. Særlig vil tilleggsvilkårene ”egnet til å påvirke” og ”rettsstridig” bidra til å klargjøre trusselbegrepet.

⁸² NOU 1997:15 s. 26.

⁸³ Eckhoff s. 55.

3 ”Egnet til”

3.1 Problemstilling

For at straffansvar etter § 132a skal kunne ilegges kreves, i tillegg til at atferden kan kalles en trussel, at den er ”egnet til å påvirke aktøren til å foreta eller unnlate en handling, et arbeid eller tjeneste i forbindelse med en straffesak”.⁸⁴ I dette avsnittet skal det vurderes i hvilken grad trusselen er *egnet* til å påvirke aktøren i rettsvesenet til å foreta eller unnlate noe.⁸⁵

Hva atferden må være egnet til, må sees i sammenheng med straffebudet som helhet. Særlig kan begrepene ”motarbeiding” og ”i forbindelse med en straffesak”, samt formålet med bestemmelsen gi veiledning. Som nevnt under pkt. 2.3.1.2 er det den offentlige interesse i at rettssaker opplyses på en best mulig måte som først og fremst er beskyttet av bestemmelsen. Den trusselen som fremsettes er straffbar dersom den er egnet til å ”motarbeide” denne interessen.

3.2 Krav til faktisk virkning?

Når det fremsettes en trussel, kan den få ulike betydninger for offeret. For det første kan det tenkes at vitnet påvirkes til å foreta noe (f.eks. til å gi falsk forklaring eller trekke

⁸⁴ § 132a.1.ledd.litra a.

⁸⁵ Som nevnt i fotnote 4 har jeg avgrenset drøftelsen, slik at det ikke vil tas stilling til om handlingen er egnet til å *gjengjelde* en handling, tjeneste eller arbeid foretatt av aktøren.

tilbake en anmeldelse) eller til å unnlate noe (unnlate å melde seg som vitne eller ikke møte til rettsforhandling hvor han er lovlig stevnet). Trusselen har da virket. For det andre kan det tenkes at vitnet ikke lar seg påvirke av trusselen. Trusselen har da ikke hatt noen virkning for dette vitnets rolle i forbindelse med rettssaken. Den kan likevel være tenkes at andre personer ville latt seg påvirke. Det kan spørres om disse ulike virkningene av trusselen strafferettslig skal vurderes forskjellig eller om begge situasjonene skal medføre straffansvar.

En annen situasjon er at vitnet foretar en handling i tiltaltes favør, f.eks. forklarer seg falskt, uten å ha blitt påvirket av noen trussel. Dersom vitnet foretar en slik handling uten at det foreligger press/trusler, er det klart at tiltalte ikke kan straffes etter bestemmelsen. Det foreligger ikke da noen trussel, og det er ikke grunn til å bebreide tiltalte for at vitnet opptrådte som han gjorde.⁸⁶

Etter ordlyden kreves det at trusselen er ”egnet” til å påvirke, for at det kan bli aktuelt med straffansvar. Etter naturlig språklig forståelse må det forstås slik at det ikke stilles krav om faktisk virkning. Det avgjørende er om trusselen er egnet til å skade, ikke om det er mer eller mindre sannsynlig at noen vil la seg påvirke av trusselen.

I høringsrunden i forbindelse med utformingen av § 132a ble det diskutert om det burde kreves at trusselen måtte få visse følger, slik som lidelse, skade eller velferdstap.⁸⁷ Departementet, som i første omgang gikk inn for et slikt krav, gikk senere bort fra dette fordi det ofte kunne være noe tilfeldig om en slik virkning inntreffer eller ikke.⁸⁸ Det kan anføres, som støtte til dette synspunktet, at de handlinger man søker å ramme er like straffverdige selv om virkningen ikke inntreffer eller ikke kan bevises. Hvorvidt trusselen faktisk fører til at f.eks. et vitne forklarer seg falskt til politiet eller i retten bør derfor

⁸⁶ Vitnet kan i slike tilfeller straffes for falsk forklaring, § 163.

⁸⁷ Ot.prp. nr. 40 s. 82-85.

⁸⁸ Ved et krav om virkning kan det dessuten oppstå problemer ved avgjørelsen av skyldspørsmålet, ved at virkningen ikke kan bevises i tilstrekkelig grad.

ikke ha betydning for skyldspørsmålet.⁸⁹ På den måten unngår man at straffbarheten avhenger av hvor lettskremt den truede er. Om handlingen faktisk bare leder til ubehag eller irritasjon bør gjerningsmannen like fullt kunne straffes. I praksis er det likevel vanlig at trusselen faktisk fremkaller frykt.

I strl. § 227 er det et vilkår for å ilegge straffansvar at trusselen er ”skikket til at fremkalde alvorlig Frygt”. Etter denne er det ikke et vilkår at trusselen faktisk har påvirket en annens handlemåte.⁹⁰ I § 132a er det avgjørende om trusselen ”er egnet til” å lede til visse følger. Begrepene ”egnet til” og ”skikket til” er det naturlig å anta innebærer det samme. Det er derfor grunn til å tolke § 132a slik at heller ikke denne krever faktisk virkning.⁹¹

På den annen side kan tenkes tilfeller der noen påføres følger, men uten at det bør rammes av noen straffebestemmelse. Virkning har i slike tilfeller inntrådt, likevel er det ikke grunn til at forholdet bør anses straffbart. Det kan være tilfellet ved sosiale reaksjoner. I slike situasjoner foreligger en trussel, og den er egnet til å påvirke, likevel kan det være grunn til å anse handlingen for straffri. Grunnen til dette er at handlingen ikke kan sies å være rettsstridig, se pkt. 4.

Det avgjørende for straffbarhet er derfor ikke om trusselen faktisk har ført til at en aktør har foretatt seg eller unnlatt å gjøre noe, men hvorvidt trusselen er *egnet* til å påvirke. Handlingen kan dermed være straffbar etter § 132a, selv om det ikke har medført virkninger av noen som helst art i det konkrete tilfellet. Det er derfor ikke avgjørende at gjerningspersonen kan anføre at en modigere person ikke hadde blitt skremt.

⁸⁹ Rt. 2003 s. 1163. Hvorvidt virkningen faktisk har inntrådt kan likevel ha betydning for straffutmålingen.

⁹⁰ Bratholm/Matningsdal s. 539. Karnov note 1654.

⁹¹ Motsatt etter § 222 om straffbar tvang, hvor det kreves at fornærmede faktisk har følt seg truet, jfr. ”tvinger noen”.

Er følgen ikke inntrådt, vil det alltid foreligge forsøk når gjerningspersonen har gjort det som er nødvendig for at følgen skal inntre.⁹² Formuleringen ”egnet til” innebærer at bestemmelsen ikke har noe forsøksstadium, slik at forsøk innebærer en fullbyrdet forbrytelse. Gjerningsmannen straffes dermed for fullbyrdet forbrytelse dersom vitnet ikke lar seg påvirke av trusselen.⁹³ Avgjørelsen av om gjerningsmannen har forsøkt å påvirke vitnet beror på en konkret bevisvurdering. Da det normalt ikke foreligger konkrete bevis i saken, må svaret på om det foreligger forsøk på påvirkning treffes på grunnlag av slutninger fra de ytre omstendigheter.

Gjerningspersonen kan derfor straffes etter § 132a både når virkning faktisk har inntrådt og når det kun foreligger forsøk på påvirkning. Det kan i den forbindelse være grunn til å avklare når handlingen kan karakteriseres som et forsøk. Det kan derfor være avgjørende når grensen fra straffri forberedelse til forsøk er overtrådt (straffebudets nedre grense).

Etter § 49 er utgangspunktet at forsøk foreligger når handlingens ”Udførelse tilsigtedes paabegyndt”. Uttrykket ”utførelse” står her i motsetning til forberedelse.⁹⁴ For at grensen til forsøk skal være overtrådt er det nærmest et krav om at planleggingsfasen er avsluttet. Andenæs uttrykker denne grensen slik: ”Gjerningsmannen må vise at nå er forberedelsenes og overveielsenes tid forbi, nå skrider han til verket”.⁹⁵ Det er derfor naturlig å hevde at gjerningspersonen utad må ha foretatt noe som kan tenkes å påvirke vitnet, for ar han skal kunne straffes for forsøk på påvirkning (og dermed fullbyrdet forbrytelse).

Utgangspunktet etter norsk rett er at de rent forberedende handlinger ikke er gjort straffbare. Forberedelser til forsøk medfører derfor som hovedregel intet straffansvar. Grunnen til dette er først og fremst at de som regel ikke gir tilstrekkelig pålitelig uttrykk

⁹² Eskeland s. 204.

⁹³ Rt. 2002 s. 362. Det samme er tilfellet etter § 128, som anvender formuleringen ”søger”.

⁹⁴ SKM 1896 s. 90.

⁹⁵ Andens (1997) s. 316.

for en fast forbrytersk vilje.⁹⁶ I slike situasjoner kan personen ha foretatt forberedende handlinger, uten at han ennå har truffet noen endelig beslutning om å påvirke.

Det kan spørres om rent forberedende handlinger er ”egnet til” å påvirke vitnet.

Trusselen vil da sjelden ha kommet til vitnets kunnskap og den vil derfor neppe anses egnet til å påvirke denne.

Det kan stilles spørsmålsteget om også forsøk på forsøk skal anses straffritt etter straffebudet. Utgangspunktet i strafferetten er at slike forsøk er straffrie.⁹⁷ Det kan likevel tenkes at vurderingen blir en annen i forhold til § 132a. I disse tilfellene bør utgangspunktet muligens ikke opprettholdes. Situasjonen kan f.eks. være slik at den truende sender et brev til vitnet, som ikke kommer frem til denne. Trusselen vil da neppe anses egnet til å påvirke, siden den aldri vil komme til fornærmedes kunnskap. Gjerningsbeskrivelsen til § 132a er fullbyrdet allerede ved at handlingen er egnet til å påvirke. Det kan i et slikt tilfelle kun foreligge et forsøk på påvirkning. Det kan være grunn til å stekke forsøksbestemmelsene til slike tilfeller hvor trusselen ikke er egnet til å påvirke, f.eks. fordi trusselen ikke har kommet frem i posten, men den truede har gjort det han kan for å påvirke vitnet. I et slikt tilfelle foreligger det i utgangspunktet et forsøk på et forsøk, som etter alminnelig strafferett er straffritt. I forhold til de interesser som straffebudet tar sikte på å beskytte, taler imidlertid reelle hensyn for at slike trusler skal være straffbare, selv om de i den konkrete sak ikke er egnet til å påvirke. Dette synspunktet kan muligens støttes av Eskeland som hevder at ”straffbarheten avhenger av en vurdering av om atferden er *tilstrekkelig straffverdig* til å være straffbar overtredelse av det aktuelle straffebud”.⁹⁸

3.3 Vurderingsnorm

⁹⁶ Andenæs (1997) s. 315.

⁹⁷ Kan utledes antitetisk av § 49.

⁹⁸ Eskeland s. 206.

Uavhengig av om virkning faktisk har inntrådt eller ikke blir den videre vurderingen om trusselen var ”egnet til” å påvirke aktøren i dennes arbeid.

Den subjektive opplevelsen av hvorvidt handlingen er egnet til å påvirke, kan stille seg forskjellig avhengig av hvem som skal foreta vurderingen. En gammel dame kan bli vettskremt av ting som en ung mann bare vil blåse av. På samme måte kan det være forskjeller m.h.t. innbilt frykt og reell frykt avhengig av hvem som skal foreta vurderingen. Spørsmålet er hvem sin mening, eller som jeg velger å kalle det, hva slags vurderingsnorm som skal legges til grunn for når en handling kan sies å være ”egnet til” å påvirke.

Enkelte personer kan oppfatte truslene som mer belastende enn andre. Dersom vurderingen foretas etter en objektiv målestokk, kan en ”over gjennomsnittet bekymret person” føle at han ikke er tilstrekkelig beskyttet, ved at gjerningsmannen for den aktuelle handlingen ikke ilegges straff. Dette kan tale for at vurderingen bør være subjektiv.

På den annen side kan det hevdes at ulik tolkning av hvorvidt handlingen er egnet bør ikke ha noen betydning for om gjerningspersonen bør straffes. Det bør derfor legges til grunn en objektiv målestokk når man skal ta stilling til om trusselen er egnet til å påvirke. På samme måte som det er tilfeldig om det inntreer en følge, bør ikke straffbarheten være avhengig av det enkelte offer sin vurdering. Handlingen er like straffverdig, uavhengig av hvem som rammes av den.⁹⁹

Også forarbeidene gir støtte for at vurderingen bør være objektiv. Det uttales her at det er ”tilstrekkelig at atferden objektivt sett er av en slik karakter at en gjennomsnittsperson som er i en slik posisjon som straffebudet tar sikte på å verne, ofte

⁹⁹ Noe annet er at den enkeltes toleransegrense kan få betydning når det gjelder hvilke saker som blir anmeldt til politiet. Dette momentet har likevel ikke betydning for presiseringen av innholdet i trusselbegrepet.

vil la seg påvirke til å foreta eller unnlate en handling, et arbeid eller en tjeneste i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak”¹⁰⁰.

Det kan likevel innvendes at det kan oppstå problemer ved fastleggelsen av hva en objektiv målestokk går ut på. Forarbeidene velger å ta utgangspunkt i hva en gjennomsnittsperson anser som egnet til å påvirke. Ofte kan det være vanskelig å avgjøre hvilke tanker som kan tillegges denne gjennomsnittspersonen. Det kan etter min mening være naturlig å anse denne vurderingen som et utslag av hva som kan utledes av den alminnelige rettsoppfatning/rettsbevissthet. Med utgangspunkt i en artikkel av Knoph legger Eckhoff ”rettsbevisstheten hos den store masse, hos folket” i begrepet.¹⁰¹ Problemet er imidlertid at man som oftest savner empiri om hva folket vanligvis mener, og at man således må bygge på antakelser om folkets rettsfølelse. Eckhoff stiller seg derfor kritisk til argumentet, som han mener er en kamuflering av egne vurderinger. Vurderingen kan derfor i prinsippet bli preget av hva den enkelte rettsanvender anser som ”egnet til”, og vurderingen vil derfor til en viss grad ha et subjektivt preg.

Etter § 227 er det et vilkår at trusselen er ”skikket til at fremkalde alvorlig Frygt”. Teori i tilknytning til denne bestemmelsen¹⁰² legger til grunn en objektiv målestokk for vurderingen. Avgjørende er om trusselens *innhold* sett i forhold til *omstendighetene* rundt fremsettelsen objektivt sett er egnet til å fremkalle alvorlig frykt.

Det kan godt tenkes at utsagnet etter sitt innhold er egnet. F.eks. vil en trussel med følgende innhold: ”Vitner du mot meg, skal jeg lage hakkemat av deg” etter sitt innhold være egnet til å påvirke vitnet.

Som jeg tidligere har nevnt kan ikke straffbarheten avhenge av utsagnet isolert sett.¹⁰³ Det må foretas en helhetsvurdering av situasjonen. I denne vurderingen vil utsagnet i seg selv kun være et tolkningsmoment. Det må legges avgjørende betydning på om

¹⁰⁰ Ot.prp. nr. 40 s. 107, se også s. 86.

¹⁰¹ Eckhoff s. 281.

¹⁰² Bratholm og Matningsdal s. 539.

¹⁰³ Se pkt. 2.2.

utsagnet i den konkrete sammenheng er egnet. I denne vurderingen kan forhold som tiltaltes bruk av redskap, trusler om torpedo, tiltaltes tidligere ”rulleblad” m.v. ha betydning for om trusselen kan sies å være egnet.¹⁰⁴

Trusselen jeg brukte som eksempel overfor kan etter sitt innhold være egnet, men sett i den konkrete sammenheng kan det tenkes at den ikke var egnet til å påvirke. Dersom en liten jente sier til en voksen person: ”Jeg skal lage hakkemat av deg”, kan trusselen i denne situasjonen ikke sies å være egnet til påvirke personen. Det kan derfor ha betydning i den konkrete vurderingen hvem som fremsetter trusselen og hvem den er rettet mot.¹⁰⁵

Selv om § 132a ikke krever at den truede ble påvirket av trusselen, kan en slik virkning tale for at vilkåret ”egnet til” er oppfylt. Særlig må dette antas å være tilfellet dersom fornærmede regnes som en ”gjennomsnittsperson”. Det at trusselen får vitnet til f.eks å unnlate anmeldelse kan derfor tale for at trusselen er objektiv sett er egnet.

Det at trusselen *ikke har påvirket* vitnet i forbindelse straffesaken, men den likevel skaper alvorlig frykt og påvirker vitnets livssituasjon, kan også tale for at vilkåret er oppfylt.

Disse vurderingene forutsetter at vitnet er en typisk gjennomsnittsperson. Dersom vitnet ikke regnes som en slik, f.eks. at han er svært nervøs, kan det tenkes at vurderingene vil bli annerledes. De momentene jeg har nevnt kan ikke anses avgjørende, men vil være momenter i den helhetsvurdering som skal foretas.

3.4 Skyldkrav

¹⁰⁴ Se også pkt. 2.4.

¹⁰⁵ Jfr. også Rt. 2003 s. 1800 (Matningsdal-dommen), hvor Høyesterett uttaler at ”det må være vide grenser for hva dommere må tåle av mishagsytringer overfor avgjørelser”. Trolig kan denne uttalelsen antyde at vurderingen kan bli forskjellig avhengig av det er de profesjonelle aktørene i rettsvesenet som er truet, enn om trusselen blir fremsatt overfor vitner.

I praksis blir truslene ofte anvendt som middel for å oppnå et bestemt formål. Ikke sjelden truer gjerningsmannen vitnet, for på den måten å påvirke rettergangen. Etter straffebudet er det likevel ikke stilt krav om en slik hensikt for at det kan bli tale om illegge straff. Uttrykket ”egnet til” må tolkes slik at det ikke kreves at gjerningspersonen skal ha hatt til hensikt å påvirke aktøren. Dersom handlingen faller innenfor ordlyden i § 132a bør den rammes med straff, uansett hva hensikten er.¹⁰⁶

Det kan spørres hvordan en trussel som er fremsatt, men hvor gjerningspersonen ikke har hatt til hensikt å true, strafferettslig skal vurderes. Det kan tenkes at gjerningspersonen har fremsatt en trussel og at denne er egnet til å påvirke vitnet. Gjerningspersonen kan f.eks. ha fremsatt trusselen på spøk. Problemet er i dette tilfellet om gjerningspersonen kan straffes etter § 132a for å ha fremsatt spøken.

For straffansvar etter § 132a må det foreligge forsett eller grov uaktsomhet med hensyn til gjerningsinnholdet i straffebudet, jfr. §§ 40(1), 132a.5.ledd. Det innebærer at for å kunne straffes etter forsettskravet må gjerningspersonen ha vært klar over eller regnet med som overveiende sannsynlig at atferden var egnet til å påvirke. Har han hatt til hensikt å påvirke er forsettskravet oppfylt. Han kan også straffes for forsettlig overtredelse dersom han måtte anta at trusselen mest sannsynlig var egnet til å påvirke, til tross for at det ikke var meningen å påvirke.

Gjerningsmannen kan som nevnt også straffes dersom han har utvist grov uaktsomhet. At også grov uaktsomhet er tilstrekkelig til straffansvar medfører at man kan få dømt personer i tilfeller hvor det kan være vanskelig å bevise forsett.

I Rt. 1970 s. 1235 uttaler Høyesterett i relasjon til § 422(1) at det foreligger grov uaktsomhet når lovovertrederen utviser ”en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet”. Når man skal definere hva ”grov uaktsomhet” går ut på er det vanlig å ta utgangspunkt i den alminnelige uaktsomhetsvurderingen.

¹⁰⁶ Ot.prp. nr. 40 s. 87.

For det første må handlingen stå i strid med en tenkt objektiv norm for forsvarlig opptreden på vedkommende område.¹⁰⁷ Aktsomhetskravet må til en viss grad avpasses etter betydningen av den interesse som beskyttes.¹⁰⁸ På den ene siden bør normen for forsvarlig opptreden være streng fordi hensynet til saksopplysning står særlig sterkt.¹⁰⁹ Dette kan tale for at normen på dette området bør være strengere enn på andre områder, nettopp for å hindre at vitner skremmes til taushet. På den annen side krever straffebudet at uaktsomheten er grov. Dette tilsier at det må være et avvik av en viss betydning fra forsvarlig opptreden for at trusselen skal være straffbar. Når skyldkravet er grov uaktsomhet, kan gjerningspersonen straffes dersom han sterkt kan bebreides for at han ikke forsto følgen. Vurderingstemaet blir hvorvidt gjerningspersonen har opptrådt på en ”klart klanderverdig” måte som ”foranlediger sterk bebreidelse for mangel på aktsomhet”.¹¹⁰

For det andre må det kunne bebreides gjerningsmannen at han ikke har etterlevet den tenkte normen.

Er en persons utsagn eller opptreden ment som spøk, og han regner med at adressaten skjønner dette, rammes ikke forholdet av § 132a. Det vil da verken foreligge forsett eller grov uaktsomhet. Derimot kommer bestemmelsen til anvendelse dersom gjerningspersonen er klar over eller regner det som overveiende sannsynlig at motparten ikke oppfatter at det er en spøk. Hvor gjerningsmannen hevder at han ikke hadde forsett med hensyn til følgen, d.v.s. at spøken var egnet til å påvirke, vil han likevel kunne rammes av bestemmelsen hvor han har utvist grov uaktsomhet i forhold til denne vurderingen.

3.5 Betydningen av hvem truslene fremsettes overfor

¹⁰⁷ NOU 1992:23, lovutkastet § 31.

¹⁰⁸ Mæland s. 120.

¹⁰⁹ Se pkt. 2.3.2.

¹¹⁰ Rt 1970 s. 1235.

En trussel kan være fremsatt overfor vitnet personlig eller overfor en tredjemann. Det kan stilles spørsmål om det har noen rettslig betydning i forhold til anvendelsen av § 132a hvem av disse truslene fremsettes overfor.

Etter straffebudets ordlyd kan straffansvar ilegges den som ved trusler ”overfor en aktør..... opptrer slik at det er egnet til å påvirke aktøren” Uttrykket ”overfor en aktør” kan rent språklig forståelse kan tale for at trusselen må være fremsatt direkte overfor vitnet eller nådd frem til ham.

Formålet med bestemmelsen kan tale for at også trusler fremsatt overfor tredjemann rammes. Bestemmelsen tar som nevnt sikte på å verne vitnebeviset, slik at vitner tør stå frem og bidra til at straffesaker blir best mulig opplyst. Dersom vitnet får høre fra tredjemann at gjerningsmannen har fremsatt en trussel mot ham, kan denne være ”egnet” til å påvirke vitnets rolle i saken. I et slikt tilfelle kan trusselen ha samme effekt som om den var fremsatt direkte overfor vitnet. Forutsetningen for at trusselen skal sies å være egnet er imidlertid at den blir videreformidlet til vitnet. Det kan imidlertid bero på tilfeldigheter om dette skjer. Straffbarheten bør ikke være avhengig av om en slik videreformidling skjer eller ikke.

Det kan dessuten anføres at trusselen kan i seg selv være farligere for det utpekte vitnet enn om den blir fremsatt overfor en annen. Den truede kan lettere beskytte seg mot trusler som blir fremsatt direkte overfor ham. Straffebudets formål kan derfor tale for at også trusler fremsatt overfor tredjemenn rammes.

I teorien har det vært uenighet om dette spørsmålet.¹¹¹ Skeie hevder at trusselen må være fremsatt overfor den truede direkte.¹¹² Urbye anser det derimot for ”utvilsomt straffbart” når gjerningspersonen fremsetter en trussel med den bevissthet om at den vil komme den for øret som vil rammes av trusselen.¹¹³ Videre antar han at trusselen er

¹¹¹ Diskusjonen har skjedd i forbindelse med andre straffebud om trusler. Likevel må synspunktene få direkte betydning i vårt tilfelle.

¹¹² Skeie s. 125.

¹¹³ Urbye s. 232-233.

straffbar selv om den fremsettes overfor en som verken direkte eller indirekte rammes, såfremt den fremstår som alvorlig ment, slik at den er egnet til å skape alvorlig frykt.

I Rt. 1984 s. 1197, som gjaldt drapstrusler og tiltale etter § 227, uttaler førstvoterende: ”Etter min mening taler reelle hensyn sterkt for å anvende straffebestemmelsen fullt ut etter sin ordlyd også i tilfeller hvor trusselen blir fremsatt overfor en annen enn det straffbare forholdet skal ramme”. Videre uttales: ”Frykten for at trusselen skal iverksettes er skapt allerede ved at trusselen er fremsatt, selv om et er skjedd overfor en som ikke direkte skal rammes av iverksettelsen”.

Etter disse rettskildene kan det være grunn til å konkludere med at også trusler fremsatt overfor tredjemann kan straffes etter straffebudet. Det kan likevel være grunn begrense dette utgangspunktet, slik at ikke enhver trussel fremsatt overfor tredjemann rammes. Begrepet ”egnet til” kan tale for at det kan kreves at gjerningsmannen anser det som overveiende sannsynlig at den truede vil bli kjent med trusselen eller utviser grov uaktsomhet i så måte.¹¹⁴

3.6 Betydningen av hvem som er offer for truslene

Man kan spørre om det har noen betydning for om forholdet faller innenfor anvendelsesområdet til § 132a at det ondet det trues med ikke er rettet mot aktøren personlig, men mot tredjemann, dvs. personer som ikke har tatt del i straffesaken. Et

¹¹⁴ Se pkt. 3.4.

eksempel er at tiltalte i en straffesak truer med å skyte barna i nærmeste barnehage, dersom retten ikke frifinner ham i den pågående rettssaken.

I et slikt tilfelle er det på det rene at det foreligger en trussel (i vid forstand). Det er også klart at denne trusselen objektivt sett er egnet til å påvirke dommernes handlingsvalg når de skal treffe beslutning i saken. Etter ordlyden faller dermed forholdet innenfor anvendelsesområdet til § 132a. Verken forarbeider, rettspraksis eller teori i forbindelse med straffebudet nevner situasjonen hvor det ondet det trues med er ment å ramme tredjemann. Selv om slike situasjoner ikke er omtalt i disse rettskildene, kan man ikke trekke den konklusjonen at lovgiver har ment at handlingene ikke skal rammes av straffebestemmelsen.

Formålet med § 132a var først og fremst å verne rettsvesenets aktører.¹¹⁵ Dette kan likevel ikke forstås slik at det er selve skadefølgen de skal være vernet mot. Det spesielle vernet denne gruppen har i forhold til andre grupper i samfunnet gjelder ikke først og fremst vern mot å bli utsatt for selve ondet, men vernet mot i det hele tatt å bli påvirket i forbindelse med deres rolle i rettssaken¹¹⁶. Vernet er derfor rettet mot det å ikke bli utsatt for press, slik at de kan utføre sin oppgave best mulig.

Det kan konkluderes med at det ikke er et vilkår at det ondet det trues med må ramme aktøren personlig. En trussel hvor skadefølgen er rettet mot tredjemann er like straffverdig som de tilfeller hvor realisasjonen er fremsatt mot aktøren personlig. I begge tilfeller kan trusselen ha effekt i forhold til den oppgaven aktøren skal utføre.

Siden det er selve oppgaven i forbindelse med straffesaken som er vernet etter straffebudet, kreves det ikke at den eller de aktuelle personene har kjennskap til den fremsatte trusselen.

¹¹⁵ Ot.prp. nr. 40 s. 76.

¹¹⁶ Heller ikke etter § 128 kreves det at handlingen må ramme tjenestemannen personlig, jfr. Kjerschow s. 363.

4 ”RETTSTRIDIG”

4.1 Begrepets betydning

Etter lovteksten i §132a er det et vilkår for straffansvar at det foreligger ”vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig atferd”. Bruken av dette begrepet antyder en begrensning om at bestemmelsen bare rammer atferd som er ”rettsstridig” (innskrenkende tolkning). Etter ordlyden i § 132a er det nærliggende å tro at begrepet ”rettsstridig” forutsetter at de truslene som skal rammes av straffebudet må være rettsstridige.¹¹⁷ Det innebærer at det kan tenkes tilfeller hvor gjerningspersonen fremsetter en trussel, og at denne er egnet til å påvirke, uten at det grunn til å ilegge straffansvar etter § 132a.

I strafferetten generelt har meningen med rettsstridsreservasjoner vanligvis vært at de skal fungere som en ”sikkerhetsventil”, slik at handlinger som isolert sett faller innenfor ordlyden i bestemmelsen, men som det ikke er grunn til å ramme med straff, skal være straffri.¹¹⁸ § 132a gir ingen nærmere veiledning om når det foreligger slike tilfeller. Hvordan grensen skal trekkes, overlater loven til dommeren. Vurderingen vil bero på ”en avveining mellom de hensyn straffebudet skal verne, og andre hensyn det er grunn til å beskytte”¹¹⁹

Det kan spørres om det er selve ondet det trues med som må være rettsstridig (trusler om rettsstridig atferd), eller om det er anvendelse av trusler som maktmiddel som må

¹¹⁷ Begrepet ”rettsstrid” kommer også til uttrykk i bl.a. §§ 222 og 246.

¹¹⁸ Ot.prp. nr. 40 s. 86.

¹¹⁹ Rt. 1979 s. 1492.

være rettsstridig. Dette spørsmålet vil bli besvart etter hvert. Først vil jeg ta for meg spørsmålet om hva det innebærer at atferden må være ”rettsstridig”.

Etter alminnelig språklig forståelse kan ”rettsstridig” for det første bety ulovlig. Det innebærer at atferden er i strid med gjeldende rett. For det andre kan ”rettsstridig” også bety utilbørlig, straffverdig e.l. Med det siktes det til atferd som er uakseptabel fordi den er i strid med visse verdier.¹²⁰

Hva som ligger i reservasjonen ”rettsstridig” må i prinsippet klarlegges ved en tolkning av straffebudet.¹²¹ Det fremgår ikke klart av sammenhengen i § 132a i hvilken betydning ordet er brukt.

En mulighet er at det med rettsstridig siktes til at det ondet det trues med er i strid med gjeldende rett, og dermed ulovlig. Det kan være tilfellet der det ondet det trues med er straffbart, f.eks. trusler om drap.

En annen mulighet er at det med ”rettsstridig” her betyr at et i og for seg berettiget utsagn brukes som et pressmiddel på en måte som ikke bør godtas. I så fall betyr rettsstridig i denne sammenheng utilbørlig. Det innebærer at vi finner atferden så straffverdig at den bør være straffbar.

Forarbeidene til straffebudet kan tale for at straffbarhet etter trusselalternativet forutsetter at det ondet det trues med er *ulovlig*. Formålet med anvendelsen av begrepet ”annen rettsstridig atferd” var nettopp å straffe den som benytter virkemiddel som i utgangspunktet ikke er straffbare, som pressmiddel.¹²² Det kan tyde på at lovgiver har forutsatt at det kun er den atferden der det ondet det trues med vil være i strid med gjeldende rett, som skal falle inn under handlingsalternativet ”trusler”.

Dersom et i utgangspunktet lovlig utsagn anvendes som pressmiddel er det derfor naturlig at forholdet rammes av handlingsalternativet ”annen rettsstridig atferd”. I

¹²⁰ Eskeland s. 133.

¹²¹ Andenæs (1997) s. 144, Eskeland s. 133.

¹²² Ot.prp. nr. 40 s. 85.

forhold til dette vilkåret blir det spørsmål om atferden er så straffverdig at den bør være straffbar, altså en utilbørlighetsvurdering. Rettsstridig i forhold til trusselbegrepet betyr imidlertid at det ondet det trues med må være ulovlig. Det blir derfor et spørsmål om ondet er i strid med gjeldende rett, for at det skal bli aktuelt å straffe etter trusselalternativet.

I den videre fremstillingen vil jeg omtale de tilfeller hvor trusselen er rettsstridig fordi det ondet det trues med er i strid med gjeldende rett (pkt. 4.2). Deretter vil jeg drøfte når atferden anses som rettsstridig fordi den anvendes som et pressmiddel (pkt. 4.3).

4.2 Trusler om rettsstridig atferd

For straffbarhet etter trusselbegrepet innebærer ”rettsstrid” som nevnt et krav om at det ondet det trues med er ulovlig. Det er derfor av betydning å avgjøre når denne er i strid med gjeldende rett.

En atferd som direkte er straffbar etter lov, er naturligvis rettsstridig. En persons opptreden er derfor rettsstridig når det kan konstateres en handling som er beskrevet i et straffebud. Trusler om drap¹²³ må derfor anses som rettsstridige, og straffbare etter straffebudet. Det samme må gjelde trusler om fysisk vold¹²⁴, skadeverk¹²⁵ eller trusler om hensynsløs atferd.¹²⁶ Der tiltalte fremsetter en trussel mot et vitne der det ondet det trues med er straffbart, er derfor rettsstridig, og faller innenfor straffebudets anvendelsesområde. De eksempler på skadefølger som jeg omtalte under pkt. 2.3.3. dreide seg om trusler hvor selve følgen ved en eventuelt utførelse kan være straffbar etter andre straffebud. Siden det etter rettspraksis kan synes som om det stilles krav til at

¹²³ § 233.

¹²⁴ § 127.

¹²⁵ § 291.

¹²⁶ § 390a

det trues med et straffbart forhold, kan det stilles spørsmålsteget om det er vilkår for at trusselen skal anses "rettsstridig" etter § 132a at det onde det trues med er straffbart.¹²⁷

Departementet hevdet i høringsutkastet til forslag om § 132a at det ikke bør være et vilkår at handlingen må være straffbar.¹²⁸ En annen sak er at dette ofte vil være tilfellet. De mest aktuelle tilfeller av trusler mot vitner vil være trusler som også er straffbare etter § 227. Både Straffelovkommisjonen og Forsvarergruppen hevdet i lovgivningsprosessen at man bør være varsom med å gi trusselbegrepet et så omfattende innhold at det rammer handlinger som ellers ikke er straffbare.¹²⁹

Etter lovforarbeidene er det ikke noe krav om at atferden må være straffbar for at den skal være i strid med gjeldende rett. Selv om praksis omtaler slike tilfeller, er det ikke gitt at bestemmelsens anvendelsesområde er avgrenset til slike tilfeller.

F.eks kan det tenkes at det fremsettes en trussel der det ondet det trues med er ulovlig, men ikke straffbart. At en handling er i strid med påbud eller forbud, innebærer ikke nødvendigvis at det eksisterer en formell sanksjonsmulighet for overtredelser. Dersom tiltalte i en straffesak truer med ikke å betale gjeld han skylder et vitne, dersom denne vitner i sak mot ham, kan forholdet rammes av § 132a. Det å ikke betale gjeld er ulovlig, men ikke straffbart. Atferden må likevel sies å være rettsstridig, slik at handlingen faller innenfor ordlyden.

¹²⁷ Se § 227, der det er et vilkår etter bestemmelsen at den bare rammer trusler der det ondet det trues med er et "straffbart Foretagende" som kan medføre "høiere Straf end ...6 Maaneders Fængsel". Det er den fastsatte strafferammen for det straffbare foretaket som er avgjørende. Det er med andre ord ikke tilstrekkelig å true med "juling". (Den øvre strafferammen etter § 228, om legemsfornærmelser, er 6 måneders fengsel.

¹²⁸ Ot.prp. nr. 40 s. 83. Etter dennes syn var det tilstrekkelig til straffansvar at handlingen var "rettsstridig".

¹²⁹ Ot.prp. nr. 40 s. 84-85. Etter en tilsvarende bestemmelse i dansk rett rammes kun trusler om straffbare handlinger, jfr. dansk strl. § 123.

Det er imidlertid ikke gitt at trusler om enhver ulovlig atferd rammes av straffebudet. Bestemmelsen kan derfor i visse tilfeller tolkes innskrenkende, slik at ikke enhver rettsstridig atferd eller trussel om det straffes. Trussel om kontraktsbrudd faller antakelig utenfor.¹³⁰

Etter denne vurderingen kan man konkludere med at trusselen rammes uavhengig av om trusselen er straffbar eller ikke. Vilkåret for at trusselen skal falle innenfor trusselbegrepet er at ondet er i strid med gjeldende rett. Slike handlinger, hvor det trues med en rettsstridig atferd vil så godt som alltid være straffverdig.

Det kan tenkes at tiltalte fremsetter en trussel, der det ondet det trues med i seg selv er lovlig. En slik handling vil ikke være i strid med gjeldende rett, og derfor ikke falle innenfor trusselbegrepets anvendelsesområdet. Det kan imidlertid tenkes at det å anvende handlingen til å påvirke en annen faller innefor begrepet ”annen rettsstridig atferd”.

Det kan anføres at det ikke er så viktig å konstatere når trusselen er i strid med gjeldende rett. Begrepet ”annen rettsstridig atferd” kan fungere som en sikkerhetsventil som rammer de handlinger som ikke faller innenfor begrepet ”trusler”, men som likevel er straffverdige i forhold til de interesser straffebudet er satt til å beskytte.

Meningen med vilkåret ”rettsstridig atferd” er ikke først og fremst å innskrenke området for det straffbare, men å utvide det. Formålet er å omfatte handlinger som ellers ikke er straffbare.¹³¹ Også atferd som i seg selv ikke er straffbar etter andre bestemmelser, kan være straffbare etter § 132a. På den måten utvides bestemmelsens anvendelsesområde.

¹³⁰ Karnov note 1619.

¹³¹ Ot.prp. nr. 40 s. 86. Straffelovkommisjonen anbefaler at rettsstridsterminologien ikke brukes i ny straffelov, jfr. NOU 1992:23 s. 110-111.

I rettspraksis blir det ofte ikke tatt stilling til hvilket handlingsalternativ handlingen faller under. Grensen mellom vilkårene ”trusler” og ”annen rettsstridig atferd” er ikke klart definert i verken i lovforarbeider, rettspraksis eller juridisk teori. Det kan hevdes at denne grensedragningen heller ikke er noe problem i praksis. Siden handlingsalternativene er alternative og likeverdige, er det i utgangspunktet uten betydning for straffansvar hvilken av dem atferden faller inn under. Det avgjørende for domstolens vurdering har vært konsekvensen av handlingen, at rettssamfunnet ikke får hjelp av vitner til å bidra med saksopplysninger. Vurderingen av om handlingen skal rammes etter § 132a er derfor først og fremst basert på om anvendelsen av trusselen med henblikk på å oppnå et krav, er rettsstridig.¹³²

4.3 Trusler om handlinger som i seg selv kan være lovlige

Formålet med handlingsalternativet ”annen rettsstridig atferd” var som tidligere påpekt å omfatte handlinger som ellers ikke er straffbare, men som likevel var utilbørlige. I forarbeidene hevdes det at begrepet ”rettsstridig” i forhold til dette vilkåret kan likestilles med ord som utilbørlig eller klanderverdig atferd.¹³³

En handling som er lovlig, ligger normalt innenfor den alminnelige handlefriheten, se pkt. 2.3.2. Det å fortelle vitnets kone at vitnet har vært utro er en lovlig handling. Det kan imidlertid anføres at trusler om handlinger som i seg selv kan være lovlige etter omstendighetene kan være uakseptable i den forstand at de bør rammes med straff. Selv om slike trusler i utgangspunktet er lovlige, kan de etter omstendighetene være uakseptable i en slik grad at de bør rammes med straff. For at § 132a skal kunne anvendes etter sitt formål er det naturlig at også slike handlinger rammes av straffebudet.

¹³² Dette er tilfellet etter § 222.2.ledd, jfr. Bratholm/Matningsdal s. 519.

¹³³ Ot.prp. nr. 40 s. 86.

Dersom tiltalte anvender historien som et pressmiddel, kan derfor vurderingen bli en annen, enn om han fremsetter den uten å oppnå noe. Handlingen vil da anses straffverdig, siden den anvendes til å påvirke en annens vilje.

For at atferden skal straffes av straffebudet er det derfor som nevnt ikke noe krav om at handlingen må trusselen må være ulovlig. Det er selve det å anvende trusselen som må anses "rettsstridig", og som dermed tilsier at handlingen er straffverdig. Atferden kan da anses rettmessig, men bruken av den som en trussel fører til at forholdet anses rettsstridig.

Begrepet "annen rettsstridig atferd" innebærer et krav om at handlingen må være straffverdig/utilbørlig. Når er handlingen straffverdig? Dette spørsmålet er det vanskelig å si noe generelt om. Det kan i visse tilfeller oppstå vanskelige avgrensningsspørsmål, siden det er vanskelig å fastslå hva slag handlinger som er samfunnsmessig uønsket.

Det må foretas en sammensatt og skjønnsmessig vurdering der forskjellige hensyn har betydning. Meningen med denne betydningen av rettsstridsreservasjonen i § 132a har vært å gi domstolene adgang til å vurdere forholdets straffverdighet. Straffverdighet er ingen absolutt størrelse. Spørsmålet om hva som er straffverdig beror langt på vei på folks lynne, tradisjon, holdninger og verdisyn.¹³⁴ Først og fremst må vurderingen bygge på en avveining mellom de hensyn straffebudet skal verne og andre hensyn som det er grunn til å beskytte.¹³⁵ Også i denne sammenheng må utsagnets innhold og måten det fremsettes på vurderes.

Samtidig som denne vurderingen angir området for de straffbare handlinger, trekkes også grensen for hvor det akseptable går. Kjerneinnholdet i begrepet "straffverdig", hevder Slettan bør være at atferden er "klanderverdig og -i kvalifisert grad- skadelig for andre eller for samfunnet."¹³⁶

¹³⁴ Slettan s. 135.

¹³⁵ Rt. 1979 s. 1492 (Listesaken)

¹³⁶ Slettan s. 135.

Jeg vil i den videre fremstillingen forsøke å gi eksempler og fremheve momenter som kan tilsi at handlingen er av en slik art at den er samfunnsmessig uønsket. Det avgjørende er om trusselen er så utilbørlig at det er naturlig å anvende straff på forholdet.¹³⁷

4.4 Utilbørlighetsvurderingen

Det må vurderes helt konkret om den aktuelle trusselen er utilbørlig og dermed rettsstridig. Dersom handlingen ikke er utilbørlig og straffverdig i relasjon til den interesse som straffebudet tar sikte på å beskytte, er den heller ikke straffbar.¹³⁸

Det avgjørende ved vurderingen av om handlingen er rettsstridig, er om den fremtrer som uberettiget, slik at det er grunn til å ramme den med straff.¹³⁹ En må derfor ta stilling til når handlingen fremstår som uberettiget. En handling er som utgangspunkt uberettiget når den er samfunnsmessig uønsket.

I en slik vurdering vil straffebudets formål stå sentralt. Det viktigste er selvsagt ikke å ramme enhver trusselfremsettelse, men å reagere på den effekten truslene skaper.¹⁴⁰ En trussel som benyttes for å oppnå en uberettiget handling, er normalt rettsstridig. Det er klart at gjerningspersonen straffritt kan utøve et visst press mot vitner. Han må ha lov til å vise at han ikke liker at vitnet deltar i saken, uten at denne atferden skal anses som rettsstridig. Det kan likevel være grunn til at denne friheten skal være snevrere enn på andre områder, se pkt. 2.3.2. Det at gjerningspersonen ved bruk av trusler forøker å unndra seg straffansvar taler for at utilbørlighetsvurderingen ikke bør være streng. Som tidligere nevnt er hensynet til beskyttelse av vitnebeviset og oppklaring av straffesaker

¹³⁷ Se tilsvarende tolkning § 266.2.ledd, jfr. Andenæs (1996) s. 79.

¹³⁸ Rt. 1955 s. 400.

¹³⁹ Ot.prp. nr. 40 s. 106.

¹⁴⁰ I vurderingen vil de drøftelser jeg har foretatt under pkt. 2.3.2 og 2.3.3 ha betydning for om handlingen skal anses utilbørlig.

hensyn vi setter høyt. Dette kan tale for at det gjøres inngrep i borgenes handlefrihet. En atferd som anses å komme i konflikt med disse tungtveiende interessene kan derfor i det konkrete tilfellet ofte tale for at atferden er straffverdig.

Siden mange generelle synspunkter på hva som er samfunnsmessig uønsket er gjennomgått tidligere, vil jeg gi eksempler på tilfeller hvor rettsstridig, i betydningen utilbørlig, har vært diskutert.

Gulating lagmannsrett har omhandlet et tilfelle hvor tiltalte i en straffesak truet vitnet med at han vil ta sitt eget liv dersom vitnet forklarte seg sannferdig i saken.¹⁴¹

Spørsmålet i denne saken var om anvendelse av en slik trussel var rettsstridig.

Krenkelse av eget legeme er straffritt etter straffeloven. Man kan derfor straffritt påføre seg selv skade eller ta sitt eget liv. Retten tok stilling til konsekvensen av at tiltalte *truet* vitnet med en slik lovlig handling. Det var klart at en slik trussel kan være ”egnet til” å påvirke vitnet. Det er videre på det rene at en eventuell realisasjon ville innebære en skadefølge for tiltalte. I juridisk teori er det antatt at trussel om selvmord kan være rettsstridig.¹⁴² Det er naturlig å anse atferden som rettsstridig, nettopp fordi den anvendes som et tvangsmiddel. Lagmannsretten fant at forholdet måtte anses som vitnepåvirkning som ville kunne rammes av § 132a. Det er også antatt i juridisk teori at trussel om selvmord kan være ”rettsstridig”.¹⁴³

Et annet spørsmål som har vært reist i teorien er om trussel om bruk av trolldom kan anses som rettsstridig. Tilfellet kan f.eks. være at tiltalte truer med å bruke overnaturlige magiske evner til å gjøre vitnet invalid dersom vitnet avsier vitneprov i en straffesak mot ham. En slik uttalelse kan objektivt sett være egnet til å påvirke vitnet. Det kan imidlertid anføres at det kan være tvilsomt om en slik uttalelse i det hele tatt kan anses som en ”trussel”. Jeg velger i denne oppgaven å besvare spørsmålet ut fra om en slik

¹⁴¹ LG 2002-02007.

¹⁴² Bratholm/Matningsdal s. 513

¹⁴³ Bratholm/Matningsdal s. 513.

atferd er ”rettsstridig”. Jeg forutsetter derfor at det i enkelte tilfeller kan anses som en trussel, selv om også dette er et spørsmål som kan diskuteres.

Kjerschow anfører at det avgjørende for om bruk av en slik trussel er ”rettsstridig”, er om den truende, altså vitnet, trodde at den truende hadde det i sin makt å tilføye ham ondet og at den truende innså det.¹⁴⁴ Andenæs fremholder derimot at forholdet utvilsomt er straffverdig, men ”en står uten holdepunkter når en skal avgjøre om en handling som ligger utenfor det muliges verden er rettsstridig eller ikke”.¹⁴⁵

Etter min mening er det usikkert om en slik trussel er ”rettsstridig”. Selv om trusler av denne typen kan være uønsket, innebærer ikke det nødvendigvis at den bør være straffbar. I den samlede vurderingen av om atferden er rettsstridig må man se hen til konsekvensen av at handlingen eventuelt anses rettmessig/lovlig. I det praktiske liv er det grunn til å tro at fremsettelse av slike trusler er en sjeldenhet. Allmennpreventive hensyn taler derfor etter min mening ikke i samme grad, som f.eks ved voldstrusler, for at slik atferd bør være straffbar. Det kan dessuten anføres at slike trusler i mange tilfeller ikke er egnet til å påvirke aktøren i forbindelse med rettssaken. Dette kan tale for at det ikke er behov for at trusselen skal rammes av § 132a.

Som tidligere nevnt kan en handling som i utgangspunktet faller inn under den alminnelige handlefriheten i gitte situasjoner fremtre som uberettiget. Den alminnelige handlefriheten må likevel ikke innsnevres i større grad enn det er nødvendig. Ulike former for sosiale reaksjoner vil derfor normalt anses som rettmessige. Det kan f.eks. tenkes at et vitne som anmelder sin bror, kamerat e.l. blir støtt ut av familien, vennegjengen eller arbeidskollegaene på grunn av anmeldelsen. Selv om slike reaksjoner kan tenkes å påvirke vitnet, f.eks. til å trekke tilbake anmeldelsen, er det likevel grunner til at disse ikke bør rammes av noen straffebestemmelse. Reaksjonene

¹⁴⁴ Kjerschow s. 559. Uttalelsen er fremsatt i forbindelse med § 222, men må få tilsvarende betydning i forhold til § 132a.

¹⁴⁵ Se Andenæs, M. H. (1971) s. 80.

kan være klanderverdige, men strafferettslig bør det være grunn til å resignere.¹⁴⁶ At A bryter all sosial kontakt med B, er et forhold som ikke bør løses av strafferettsapparatet. Slike trusler anses derfor ikke som rettsstridige, i betydningen ikke i strid med aksepterte normer for atferd. De faller dermed utenfor anvendelsesområdet til § 132a, og er straffrie etter denne bestemmelsen.

Det kan tenkes at handlingen er straffverdig, uten at det er grunn til å ramme handlingen med straff. Andre og mer tungtveiende hensyn kan tilsi at atferden da ikke rammes av straffebudet.

Det er ikke gitt at politiet, påtalemyndighetene og domstolene skal anvende sine knappe ressurser på alle uønskede handlinger. Straffesanksjonering bør i utgangspunktet forutsette at håndhevingen blir effektiv. Dette kan tale for at mer ”bagatell-messige” handlinger ikke rammes av § 132a. Dersom slike saker hadde vært straffbare, hadde sakene vært nedprioritert til fordel for alvorligere straffbare forhold. Dette kunne bidra til å svekke respekten for straffebestemmelsen i befolkningen. Følgene av manglende håndheving er mer uheldig enn om de aktuelle truslene er straffrie. Selv om handlingen er straffverdig, kan likevel hensynet til kapasitetsproblemet i strafferettspleien tilsi at handlingen ikke rammes av § 132a.

.

¹⁴⁶ Det kan imidlertid tenkes at de sosiale reaksjonene utarter seg slik at de faller inn under andre straffebestemmelser, f.eks § 390a.

5 Avslutning

Som det følger av de forutgående kapitlene, er det vanskelig å si noe generelt om når en trussel er av en slik karakter at den rammes av § 132a. Det er derfor ikke mulig å trekke skarpe grenser om det sett av uttalelser og handlinger som ordet dekker. Det er et gradsspørsmål hvor meget som skal til før man har å gjøre med en trussel som er straffbar etter § 132a. Vurderingen av om atferden rammes må derfor bli konkret, noe som innebærer at domstolen tillegges store fullmakter til å fastsette hvilke handlinger som det er rimelig å straffe.

I denne oppgaven har formålet først og fremst vært å drøfte forhold som kan tilsi at grense for det straffbare er overskredet. Avgjørende for om det foreligger en straffbar trussel etter § 132a beror på en skjønnsmessig totalvurdering hvor graden av alvorlighet står sentralt. Det må i denne vurderingen legges vekt på i hvilken sammenheng handlingen er kommet til uttrykk. Siden det ofte vil være usikkert etter en slik vurdering om handlingen rammes, vil spørsmålet om straffbarhet bero på ens grunnholdninger. På den måten blir den konkrete avgjørelsen basert på en avveining av hvilke verdier men setter høyest.

Særlig vil to hensyn stå sentralt i denne vurderingen. Først og fremst må den beskyttede interesse etter straffebudet, nemlig hensynet til at straffesaker skal bli best mulig opplyst og irettføres for domstolen med korrekt resultat, veie tungt. Dette hensynet taler for at trusselbegrepet gis et vidt anvendelsesområde.

For det andre, og som et mothensyn, kan hensynet til den alminnelige handlefriheten tale for at ikke enhver atferd som oppleves ubehagelig rammes. Generelt kan det hevdes at hensynet saksopplysninger i en konflikt må anses mer tungtveiende, fordi sterke samfunnsinteresser står på spill i straffesaker. Dette kan tilsi at borgernes handlefrihet innskrenkes.

”Trusler” kan anses som et kulturelt begrep, der det avhenger av konteksten og hvem som skal definere begrepet om det bør være straffbart. Etter min mening kan det være grunn til å hevde at anvendelsesområdet til § 132a også rammer mindre alvorlige tilfeller av trusler enn det lovforarbeider og rettspraksis kan gi uttrykk for.

Tendensen i samfunnet er at vi har blitt mer intolerante overfor trusler og dermed mer tilbøyelige til å anmelde trusseltilfeller. Det kan derfor tenkes at vi i fremtiden vil få rettsavgjørelser der trusselbegrepet rammer mindre alvorlige tilfeller enn det som synes å være tilfellet etter dagens praksis.

6 Kilder

Litteratur:

- Andenæs, M. H. (1971) Av strafferettens spesielle del
Mads Henry Andenæs
2. utgave. Oslo 1971
- Andenæs (1990) Straff, almennprevensjon og kriminalpolitikk
Johs. Andenæs
Oslo 1990
- Andenæs/Bratholm Spesiell strafferett
Utvalgte emner
Johs. Andenæs og Anders Bratholm
3. utgave. Oslo 1996
- Andenæs (1996) Straffen som problem
Johs. Andenæs
Halden 1996
- Andenæs (1997) Alminnelig strafferett
Johs. Andenæs
4. utgave. Oslo 1997
- Bratholm/Matningsdal Straffeloven kommentarutgave.
Anden del. Forbrytelser.
Anders Bratholm og Magnus Matningsdal
Oslo 1995
- Eckhoff Rettskildelære
Torstein Eckhoff
5. utgave ved Jan E. Helgesen
Oslo 2001

- Eskeland
Strafferett
Ståle Eskeland
Oslo 2000
- Hammerlin/Kristoffersen
Vold og trusler mot ansatte i kriminalomsorgen
Dokumentasjon og debatt nr. 2/2001
Yngve Hammerlin og Ragnar Kristoffersen
Oslo 2001
- Jensen
Strafferettslig vern for aktørene i straffesaker.
Nina Harboe Jensen
Spesialoppgave, 10 vekttall
Oslo 2000
- Karnov
Norsk kommentert lovsamling
Oslo 1994
- Kjerschow
Almindelig borgerlig straffelov og lov om den
almindelige borgerlige straffelovs ikrafttreden.
P. Kjerschow
Oslo 1930
- Murstad
Trusler og represalier overfor rettsvesenets aktører
Hanne Murstad
Spesialoppgave, 10 vekttall
Oslo, høst 2000.
- Mæland
Innføring i alminnelig strafferett
Henry John Mæland
2. utgave. Bergen 1999

Røstad	Innkast i straffefeltet Utvalgte emner i strafferett Helge Røstad Oslo 1993
Skeie	Den norske strafferett Annet bind. Den spesielle del Annen utgave. Oslo 1946
Skoghøy	<i>Utviklingstrekk i Høyesteretts rettskildebruk.</i> Jens Edvin Skoghøy Lov og Rett 1996 s. 209-210.
Slettan/Øie	Forbrytelse og straff Lærebok i strafferett Svein Slettan og Toril Marie Øie Oslo 1997
Slettan	Hva bør straffes? Svein Slettan Jussens venner nr. 2, 2002
Steensen	Tolkning og anvendelse av strl. § 132a Marianne Steensen Spesialoppgave, 20 vekttall Oslo 2002
Urbye	Norsk strafferett Andreas Urbye Kristiania 1909

Rettspraksis:

Rt. 1950 s. 648

Rt. 1955 s. 400

Rt. 1970 s. 1235

Rt. 1984 s. 1197

Rt. 1995 s. 304

Rt. 1997 s. 1839

Rt. 2002 s. 362

Rt. 2002 s. 846

Rt. 2003 s. 272

Rt. 2003 s. 275

Rt. 2003 s. 871

Rt. 2003 s. 1163

Rt. 2003 s. 1172

Rt. 2003 s. 1494

Rt. 2003 s. 1800

Lagmannsrett:

LA-2002-00273

LG-2002-02007

LB-2003-01006

Lovforarbeider:

NOU 1992: 23

Ny straffelov- alminnelige bestemmelser.
Straffelovskommisjonens delutredning V

NOU 1997: 15

Etterforskningsmetoder for bekjempelse av kriminalitet

NOU 2002:4	Ny straffelov
NOU 2004: 6	Mellom effektivitet og personvern
Ot.prp. nr. 40 (1999-2000)	Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven m.v. (tiltak for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier m.v.)
Innst. O. nr. 78 (1999-2000)	
Besl. O. nr. 87 (1999-2000)	
Ot.prp. nr. 64 (1998-1999)	Om lov om endringer i straffeprosessloven og straffeprosessloven m.v. (etterforskningsmetoder m.v.)
SKM (1896)	Udkast til Almindelig borgerlig straffelov for Kongeriget Norge. Udarbeidet af den ved kgl. Resolution af 14de November 1885 nedsatte Kommission. Kristiania 1986.

Rundskriv:

Rundskriv nr. 2/2001 Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen ved statsadvokatembetene

Rundskriv nr. 2/2002 Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen ved statsadvokatembetene

Annet:

Nasjonale retningslinjer for vitnebeskyttelse

Håndbok

Utgitt av Politidirektoratet, desember 2003

”Hvis du ikke..., skal jeg knuse deg”

Rapport

Utgitt av Politidirektoratet, januar 2003

Artikkel fra Rogaland avis 31.08.2004.